

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

**Ramowy Plan Działań dla Żywności
i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce
na lata 2014 - 2020**

Warszawa, 1 sierpnia 2014 r.

Spis Treści

Wstęp.....	3
I. Stan rolnictwa ekologicznego w Polsce	5
1. Struktura rynku	5
1.1 Gospodarstwa ekologiczne	5
1.2 Przetwórnictwo ekologiczne	10
1.3 Rynek produktów ekologicznych	11
1.4 Kanały dystrybucji produktów ekologicznych	12
2. System kontroli i certyfikacji produkcji ekologicznej w Polsce.....	14
3. Wsparcie rolnictwa ekologicznego	14
3.1 Dotacje z budżetu krajowego	15
3.2 Wsparcie finansowe z budżetu Unii Europejskiej i budżetu krajowego.....	15
3.2.1 Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 ...	15
3.3.2 Mechanizm Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych.....	17
4. Analiza SWOT	17
4.1 Mocne strony	19
4.2 Słabe strony	21
4.3 Szanse	24
4.4 Zagrożenia.....	26
II. Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020	28
1. Rolnictwo Ekologiczne w ramach Wspólnej Polityki Rolnej do 2020 r. – przepisy UE	28
2. Powiązanie Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce z dokumentami o charakterze strategicznym.....	28
3. Cele i działania	29
4. Wsparcie krajowe	34
5. Wsparcie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.....	34
III. Podsumowanie.....	37

Wstęp

Rolnictwo Ekologiczne - określane również jako: biologiczne lub organiczne, oznacza system gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa. Jest to system trwały, samowystarczalny i ekonomicznie bezpieczny.

Produkcja prowadzona metodami ekologicznymi to sposób uzyskania produktu, w którym zastosowano w możliwie największym stopniu naturalne metody produkcji, nienaruszające równowagi przyrodniczej. Zasada ta dotyczy wszystkich rodzajów i etapów produkcji – zarówno produkcji roślinnej, chowu i hodowli zwierząt, produktów akwakultury jak i przetwórstwa. Produkcja w ekologicznym gospodarstwie rolnym jest prowadzona zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, uaktywnia biologiczne procesy poprzez stosowanie naturalnych środków produkcji oraz zapewnia trwałą żyzność gleby, zdrowotność roślin i zwierząt. W szczególności produkcja ta polega na stosowaniu prawidłowego płodozmianu i innych naturalnych metod utrzymywania lub podwyższania biologicznej aktywności i żyzności gleby oraz doboru gatunków i odmian roślin oraz gatunków i ras zwierząt, uwzględniającego ich naturalną odporność na choroby.

Bardzo często podkreśla się dwoistą naturę systemu rolnictwa ekologicznego. Jest to przede wszystkim system wpływający pozytywnie na środowisko naturalne, co z kolei przyczynia się do osiągania szeroko rozumianych korzyści rolnośrodowiskowych. Z drugiej jednak strony rolnictwo ekologiczne jest odpowiedzią na zmieniającą się strukturę popytu na rynku. Po wielkiej fascynacji świata produkcją żywności w warunkach przemysłowych - konsument coraz częściej stwierdza, że tylko żywność powstała w warunkach jak najbardziej zbliżonych do naturalnych spełni jego oczekiwania. Część konsumentów skłania się ku tym produktom, chcą je kupować i zazwyczaj płacą za nie wyższą cenę niż za produkty, które nie zostały wytworzone takimi metodami. Zgodnie z tym podejściem system rolnictwa ekologicznego jest systemem rynkowym.

Działania na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego stwarzają możliwości rozwiązywania problemów związanych z ochroną środowiska, dobrostanem zwierząt, a także rozwojem obszarów wiejskich przy jednoczesnym wytwarzaniu żywności wysokiej jakości. Produkcja prowadzona metodami ekologicznymi w oparciu o walory przyrodnicze jest najbardziej przyjazną dla środowiska i wpływa na znaczne ograniczenie zewnętrznych środków do produkcji. Rolnictwo ekologiczne spełnia jednak nie tylko rolę związaną z produkcją żywności, ale wpływa na utrzymanie i zwiększenie różnorodności biologicznej i walorów przyrodniczych rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Dodatkowo rolnictwo ekologiczne poprzez swoją pracochłonność wpływa na zwiększenie zatrudnienia na obszarach wiejskich. Prowadzone badania wskazują, iż nieodpowiednie odżywianie się może być przyczyną wielu chorób, dlatego należy prowadzić działania zmierzające do zmiany nawyków żywieniowych, w tym do konsumpcji produktów ekologicznych. Produkcja żywności metodami ekologicznymi jest szansą na podniesienie konkurencyjności przetwórców i producentów rolnych oraz wpływa na zmianę sposobu konkurencji z ilościowej na jakościową. Należy również zwrócić uwagę, że światowy rynek rolnictwa ekologicznego rozwija się zwiększając swoje obroty o około 20% rocznie przy jednoczesnym kilkuprocentowym wzroście obrotów rynku żywności konwencjonalnej. Ponadto rosnącą popularność żywności ekologicznej, w dużym stopniu przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich oraz rozwoju turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki.

Warunki strukturalne, środowiskowe, społeczne i historyczne powodują, że polskie rolnictwo jest predestynowane do stosowania ekologicznych metod produkcji żywności. Polska jest krajem, w którym zużycie chemicznych środków produkcji w rolnictwie było zawsze niższe niż w większości krajów europejskich, co sprawiło, że jakość ekologiczna przestrzeni produkcyjnej w rolnictwie oraz jej różnorodność biologiczna należą do najlepszych w Europie. Może to znacznie ułatwić polskim rolnikom podejmowanie produkcji żywności metodami ekologicznymi. Zwiększenie udziału żywności ekologicznej na rynku jest korzystne dla polskiego rolnictwa, a także będzie wpływać na zaspokojenie rosnącego zapotrzebowania konsumentów na taką żywność.

W 2004 r. Rada Unii Europejskiej zarekomendowała państwom członkowskim opracowanie krajowych planów działań, na podstawie Europejskiego Planu Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa. Krajowy Plan Działań ma na celu uszczegółowienie i rozwinięcie działań zaproponowanych w Europejskim Planie Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa oraz dostosowanie zaproponowanych na poziomie europejskim wytycznych do polskich realiów, potrzeb oraz celów polityki rolnej. Jednocześnie należy pamiętać o specyfice rynku krajowego w tym sektorze i uwzględnić ją w podejmowanych i planowanych działaniach.

Od 2011 r. zadania związane z rolnictwem ekologicznym realizowane są zgodnie z *„Planem Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2011 – 2014”*¹. Zmiany w przepisach dotyczące rolnictwa ekologicznego spowodowały, iż poszczególne zadania tego planu zostały zrealizowane lub też ich realizacja przestała być zasadna. Pojawiły się również nowe wyzwania, którym sektor ten musi sprostać oraz nowe zadania, które należy wykonać. Plan ten jest również niezbędny do właściwego zaprojektowania rozwiązań związanych ze wsparciem rolnictwa ekologicznego w ramach Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 r. Mając powyższe na uwadze *„Plan Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2011 – 2014”* zostanie zastąpiony *„Ramowym Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020”*.

W Planie zaproponowano cele, kierunki działań oraz konkretne działania, które korespondują z dokumentami o charakterze strategicznym, w szczególności *„Strategią Rozwoju Kraju 2020”* oraz *„Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa”* i jednocześnie stanowią ich niezbędne uzupełnienie w kontekście żywności i rolnictwa ekologicznego. Celem głównym *„Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020”* jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej.

¹ Poprzedzony był on przyjętym przez kierownictwo Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 26 marca 2007 r. pierwszym *„Planem Działań dla Żywności Ekologicznej i Rolnictwa w Polsce na lata 2007 – 2013”*.

I. Stan rolnictwa ekologicznego w Polsce

W celu zagwarantowania konsumentom, że produkty oznakowane jako ekologiczne są odpowiedniej jakości oraz zostały wytworzone zgodnie z wymaganiami w zakresie produkcji ustanowionymi określonymi przepisami², produkcja ekologiczna jest objęta ścisłym systemem nadzoru w całej Unii Europejskiej. Jednakowe unijne przepisy obowiązują wszystkich producentów, pośredników i przetwórców biorących udział w całym łańcuchu produkcji i obrotu żywnością ekologiczną, od wytworzenia produktu rolnego w gospodarstwie do wprowadzenia do obrotu dla odbiorcy końcowego - konsumenta. Uzupełnieniem przepisów europejskich są przepisy krajowe³. Dodatkowo należy pamiętać, iż producenci ekologiczni są również zobowiązani do przestrzegania wszystkich ogólnie obowiązujących wymogów, do których stosują się producenci konwencjonalni.

1. Struktura rynku

Rolnictwo ekologiczne stanowi jedną z najszybciej rozwijających się obecnie gałęzi rolnictwa na świecie, w tym w szczególności w Unii Europejskiej. Ostatnie lata w Polsce charakteryzują się stałą dynamiką wzrostu powierzchni użytkowanej i liczby gospodarstw ekologicznych. Rozwój sektora rolnictwa ekologicznego znajduje również odzwierciedlenie w liczbie przetwórci, jak i dostępnym na rynku asortymencie produktów ekologicznych. Według danych na dzień 31 grudnia 2013 r., w Polsce kontrolą jednostek certyfikujących objętych było 27 tys. producentów ekologicznych, w tym 26,6 tys. gospodarstw prowadzonych na blisko 670 tys. ha. Jest to około 1% wzrost powierzchni i około 3% wzrost liczby gospodarstw w stosunku do 2012 r. W 2013 r. funkcjonowało również ponad 400 przetwórców żywności ekologicznej.

W Unii Europejskiej⁴ w 2011 roku w sektorze rolnictwa ekologicznego działało około 270 tys. podmiotów. Całkowita powierzchnia gruntów w Unii Europejskiej użytkowanych zgodnie z zasadami produkcji ekologicznej w 2011 roku wyniosła ponad 9600 tys. ha, co stanowiło 5,4% całkowitej powierzchni rolnej.

1.1. Gospodarstwa ekologiczne

W okresie 2003 – 2013 liczba gospodarstw ekologicznych w Polsce wzrosła ponad 11-krotnie od 2 286 w 2003 r. do prawie 26,6 tys. w 2013 r. (wykres 1). W 2013 r. liczba gospodarstw ekologicznych wynosiła **26 598**, z czego najwięcej ekologicznych gospodarstw rolnych było w województwach: warmińsko-mazurskim (4235), zachodniopomorskim (3640) i podlaskim (3407).

Zgodnie z danymi dostępnymi w ramach EUROSTAT w 2012 r. Polska znajdowała się na 3 miejscu w Unii Europejskiej pod względem liczby gospodarstw ekologicznych. Na

² **Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007** z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91 (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, str. 1, z późn. zm.), oraz **rozporządzenie Komisji (WE) nr 889/2008** z dnia 5 września 2008 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli (Dz. Urz. UE L 250 z 18.9. 2008, str. 1, z późn. zm.)

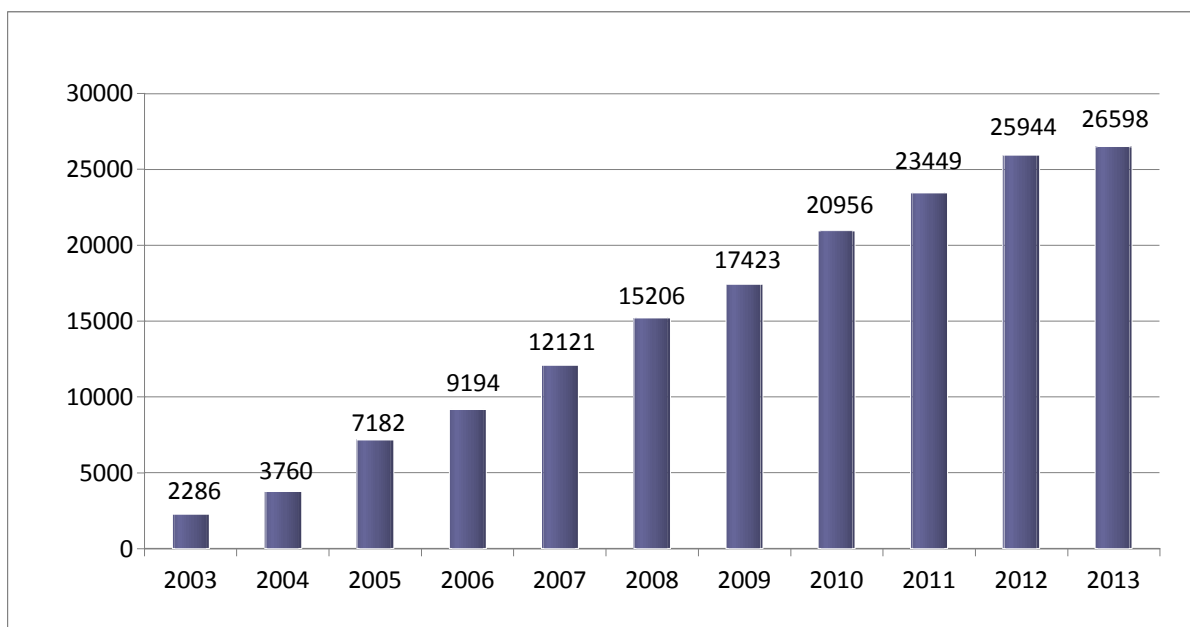
³ **Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym** (Dz. Urz. Nr 116, poz. 975) oraz akty prawne wydane do tej ustawy.

⁴ DG Agriculture and Rural Development, Unit Economic Analysis of EU Agriculture "Facts and figures on organic agriculture in the European Union" October 2013.

pierwszym miejscu znajdowały się Włochy – 43.852 gospodarstwa w systemie rolnictwa ekologicznego, a na drugim Hiszpania 30.462 gospodarstwa. Tuż za Polską były takie kraje jak Francja – 24.425 gospodarstw, Grecja 23.433, Niemcy 23.032 i Austria 21.843.

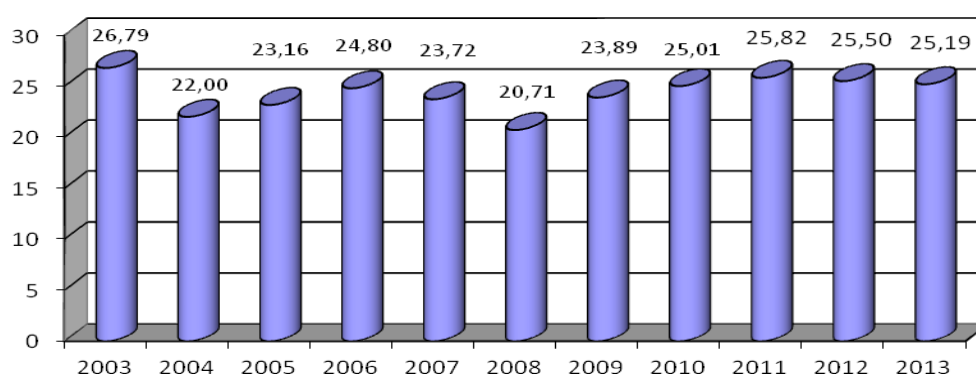
pierwszym miejscu znajdowały się Włochy – 43.852 gospodarstwa w systemie rolnictwa ekologicznego, a na drugim Hiszpania 30.462 gospodarstwa. Tuż za Polską były takie kraje jak Francja – 24.425 gospodarstw, Grecja 23.433, Niemcy 23.032 i Austria 21.843.

Wykres 1. Liczba gospodarstw w systemie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2003-2013⁵.

W okresie 2003 - 2013 średnia wielkość gospodarstwa ekologicznego (wykres 2) nie zmieniała się istotnie – wahała się od 20,71 ha do 26,79 ha. W latach 2010-2013 średnia wielkość gospodarstwa ekologicznego utrzymywała się na poziomie około 25 ha przy średniej krajowej ok. 10 ha dla gospodarstw konwencjonalnych.

Wykres 2. Średnia wielkość gospodarstw ekologicznych w Polsce w latach 2003-2013⁶.

⁵ Dane za: Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2011-2012. Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz dane z 2013 r. przekazane przez jednostki certyfikujące.

⁶ Dane za: Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2011-2012. Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz dane z 2013 r. przekazane przez jednostki certyfikujące.

W 2012 r. średnia wielkość ekologicznego gospodarstwa w Polsce była zróżnicowana regionalnie (tab. 1) i wahała się od 10,01 ha w województwie małopolskim do 42,59 ha w województwie wielkopolskim. Relatywnie mniejsze gospodarstwa występują w Polsce południowo-wschodniej (np. woj. małopolskie, świętokrzyskie, podkarpackie), największe natomiast w północnej i północno-zachodniej części Polski (np. woj. wielkopolskie, zachodniopomorskie, lubuskie, pomorskie). Natomiast w 2013 r. średnia wielkość gospodarstwa ekologicznego wynosiła 25,19 ha.

Tabela 1: Średnia wielkość ekologicznych gospodarstw rolnych w podziale na województwa w 2012 r.

Województwo	Średnia wielkość ekologicznych gospodarstw rolnych [ha]		
Dolnośląskie	33,77	Podkarpackie	15,66
Kujawsko-pomorskie	22,60	Podlaskie	19,28
Lubelskie	17,23	Pomorskie	34,25
Lubuskie	38,78	Śląskie	30,19
Łódzkie	19,13	Świętokrzyskie	11,30
Małopolskie	10,01	Warmińsko-mazurskie	29,78
Mazowieckie	23,52	Wielkopolskie	42,59
Opolskie	32,56	Zachodniopomorskie	37,82
Średnia wielkość gospodarstwa ekologicznego w Polsce		25,50	

W Unii Europejskiej⁷ w 2010 roku powierzchnia gospodarstwa ekologicznego wynosiła średnio 34 ha, jednakże występowały duże różnice pomiędzy krajami. Średnia powierzchnia gospodarstwa ekologicznego na Słowacji wynosiła 453 ha, w Czechach 169 ha, a w Wielkiej Brytanii 114 ha. Gospodarstwa o najmniejszej średniej powierzchni były na Słowenii 14 ha, w Grecji 8 ha, na Cyprze 6 ha i na Malcie 3 ha. We Włoszech i Austrii średnia powierzchnia gospodarstwa wynosiła poniżej 20 ha, w Hiszpanii około 23 ha, a we Francji około 41 ha.

W 2011 r. największy odsetek gospodarstw ekologicznych w Polsce (24,2%) stanowiły gospodarstwa o powierzchni upraw od 5 do 10 ha (tab. 2). Gospodarstwa największe, powyżej 100 ha, stanowiły 4,7% ogólnej liczby gospodarstw ekologicznych. W 2012 r. największy odsetek gospodarstw ekologicznych (25,5%) stanowiły gospodarstwa o powierzchni upraw od 10 do 20 ha. Gospodarstwa o powierzchni upraw do 5 ha stanowiły 19,3%, natomiast gospodarstwa największe, powyżej 100 ha, stanowiły 4,6% ogólnej liczby gospodarstw. W omawianym okresie gospodarstwa o powierzchni do 20 ha stanowiły odpowiednio 69,1% ogólnej liczby gospodarstw ekologicznych w 2011 r. oraz 68,9% w 2012 r.⁸

⁷ DG Agriculture and Rural Development, Unit Economic Analysis of EU Agriculture "Facts and figures on organic agriculture in the European Union" October 2013.

⁸ Dane za: Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2011-2012. Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz dane za 2011-2012 r. przekazane przez jednostki certyfikujące.

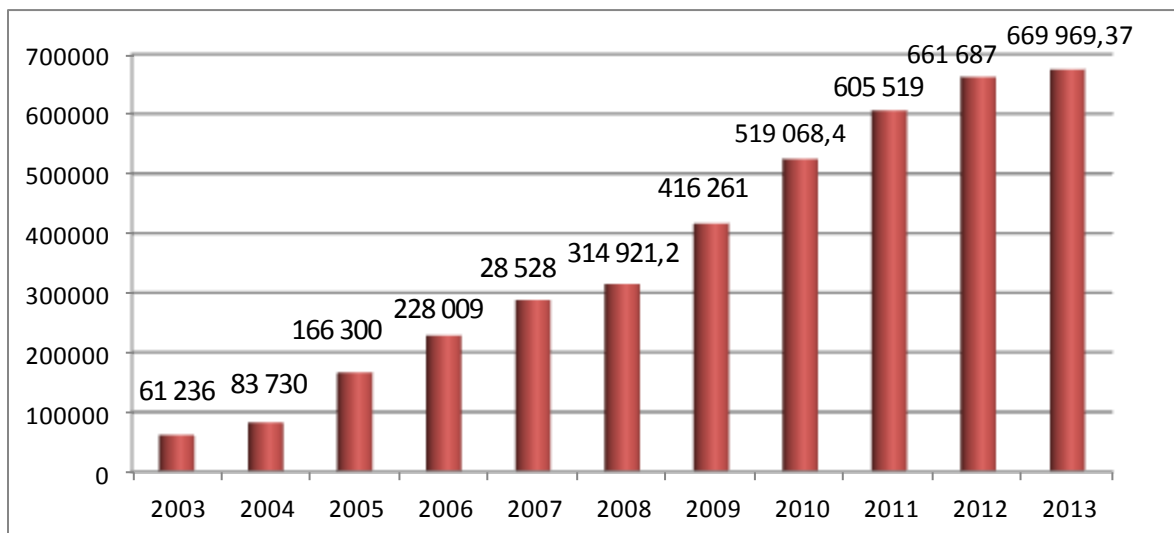
Tabela 2: Struktura wielkości gospodarstw ekologicznych w latach 2011–2012

Wielkość gospodarstwa	2011			2012		
	liczba	udział [%]	skumulowany [%]	Liczba	udział [%]	skumulowany [%]
do 5 ha	4 947	21,10	21,10	5 001	19,28	19,28
5-10 ha	5 673	24,19	45,29	6 257	24,12	43,39
10-20 ha	5 572	23,76	69,05	6 626	25,54	68,93
20-50 ha	4 010	17,10	86,15	4 514	17,40	86,33
50-100 ha	2 150	9,17	95,32	2 355	9,08	95,41
pow. 100 ha	1 097	4,68	100,00	1 191	4,59	100
razem	23 449	100		25 944	100	

W okresie 2003 - 2013 powierzchnia użytków ekologicznych wzrosła 11-krotnie od 61 tys. ha w 2003 r. do blisko 670 tys. ha w 2013 r. (wykres 3).

Największa powierzchnia użytkowana ekologicznie w 2013 roku znajdowała się w województwie zachodniopomorskim (143 648,2ha), warmińsko-mazurskim (140 845,3ha) oraz podlaskim (63 599,4ha). Powierzchnia użytkowana zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym wyniosła w 2013 roku w sumie blisko **675 tys.** ha. Jest to 2% wzrost w odniesieniu do 2012 r. i stanowi to obecnie ok. 4% całej powierzchni użytkowanej rolniczo w Polsce.

Wykres 3. Powierzchnia użytkowana zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym w Polsce w latach 2003-2013⁹.

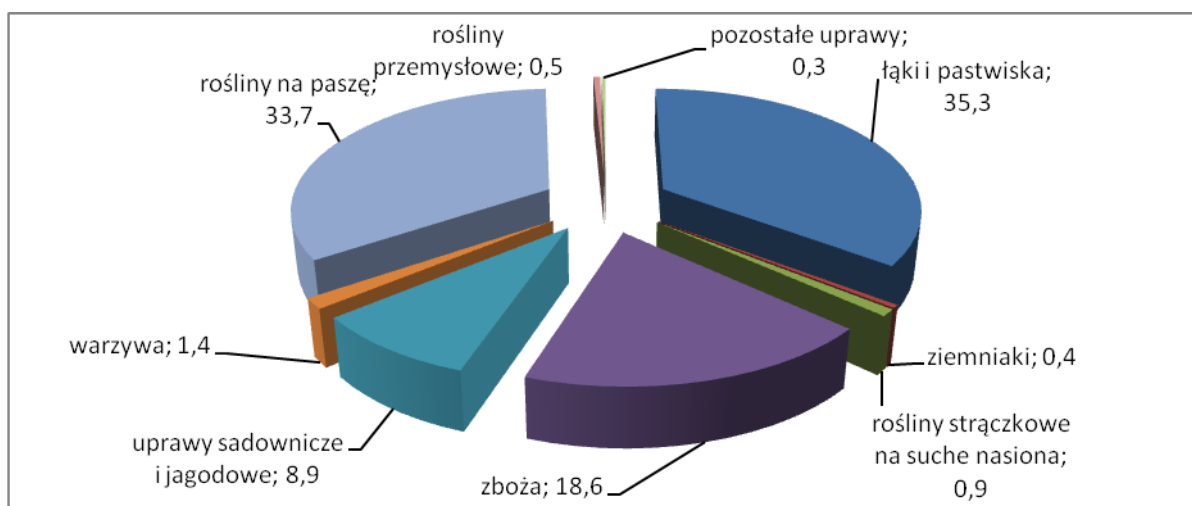
Polska w roku 2011 pod względem udziału upraw ekologicznych w całkowitym obszarze użytków rolnych była na 17 miejscu. Największy udział upraw ekologicznych w całości upraw w 2011 r. odnotowano w Austrii - 19,4%, Szwecji - 14,1%, Estonii - 12,5%, Czechach - 10,6%.

⁹ Dane za: Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2011-2012. Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz wstępnych danych za 2013 r. przekazanych przez jednostki certyfikujące.

Wysokie udziały upraw ekologicznych były również we Włoszech 8,7% czy Niemczech 5,9% przy średniej dla UE-27 na poziomie 5,1%.

W strukturze użytków rolnych w 2012 r.⁸ dominowały łąki i pastwiska (35,3%) oraz rośliny na paszę (33,7%) (wykres 4). Wysokim udziałem w strukturze upraw charakteryzuje się również uprawa zbóż (18,6%). Pozostałe kategorie upraw stanowią około 10%, tj. uprawy sadownicze i jagodowe (8,9%), warzywa (1,4%), rośliny strączkowe na suche nasiona (0,9%), rośliny przemysłowe (0,5%), ziemniaki (0,4%) oraz pozostałe uprawy (0,3%).

Wykres 4. Struktura powierzchni ekologicznych użytków rolnych w 2012 r.⁸

Analiza¹⁰ struktury upraw w rolnictwie ekologicznym w Unii Europejskiej wskazuje na kilka istotnych cech. Bardzo niski jest udział upraw warzywniczych w UE. Na Malcie wynosi on 47%, w Holandii 10,5%, natomiast we wszystkich pozostałych krajach kształtuje się on poniżej 3%. Niektóre kraje charakteryzuje bardzo wysoki udział trwałych użytków zielonych w strukturze upraw - w Czechach wynosi on 85,7%, w Słowenii 85,6%, a na Słowacji 81,9%.

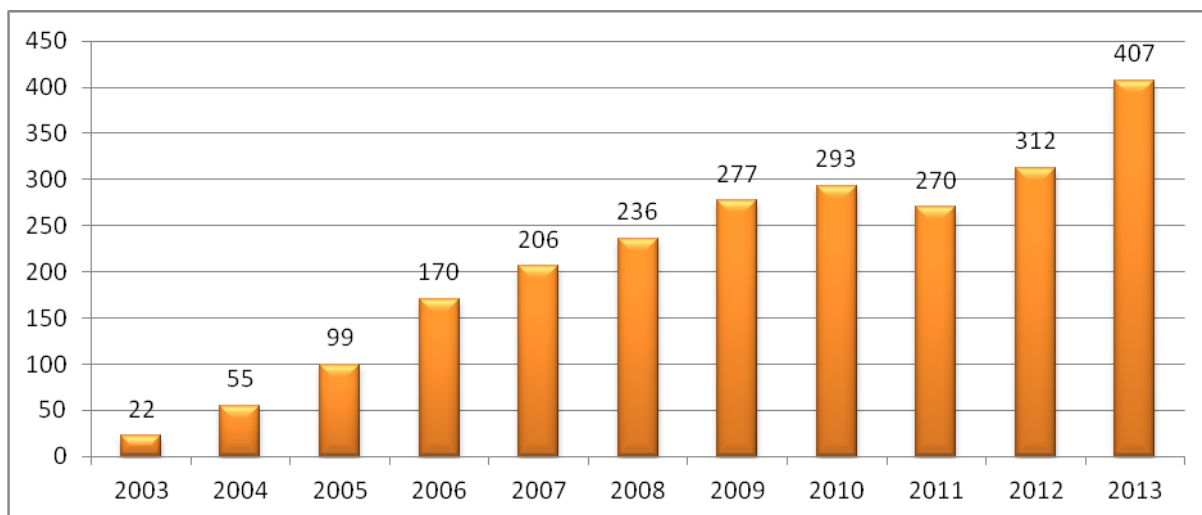
W 2012 roku w Polsce wzrosło поголівье bydła chowanego z przeznaczeniem na produkcję mięsa z 16700 szt. w 2010 r. do blisko 25600 szt. W analogicznym okresie spadła ilość krów mlecznych z 23500 do 20000 szt., co stanowi spadek поголівья o 17%. W 2012 r. zaobserwowano też spadek produkcji mleka krowiego z 39 tys. ton do 36 tys. ton, a więc o 8%. W latach 2010-2012 поголівье świń utrzymywanych w systemie ekologicznym spadło z 21900 do 16000 szt., jednakże spadek ten dotyczył głównie loch. Ilość tuczników spadła nieznacznie z 8700 szt. w 2010 roku do 7162 szt. w 2012. Pоголівье drobiu w przeciwieństwie do ww. grup zwierząt gospodarskich wzrosło znacząco z 218000 szt. w 2010 r. do 290500 szt. w 2012 r. W tej grupie поголівья broilerów wzrosło z 8800 do blisko 31000 szt., a kur nieśnych z 165000 do 209754 szt. W поголівью owiec także zanotowano wzrost, z 37026 szt. w 2010 r. do blisko 40000 szt. w 2012 r. Należy również zwrócić uwagę, iż w 2012 r. w rolnictwie ekologicznym utrzymywano prawie 3,5 tys. danieli i jeleni oraz 9 tys. królików. Krajowe produkty ekologiczne to przede wszystkim zboża, owoce oraz nabiał. W 2012 roku na rynek zostało wprowadzone ponad 100 tys. ton zbóż, 20 tys. ton warzyw, 42 tys. ton owoców oraz 26 tys. ton mleka i ponad 20 mln jaj ekologicznych.

¹⁰ Za: DG Agriculture and Rural Development, Unit Economic Analysis of EU Agriculture "Facts and figures on organic agriculture in the European Union" October 2013.

1.2 Przetwórnictwo ekologiczne

W okresie 2003 - 2013 liczba przetwórnictwa ekologicznego wzrosła ponad 18-krotnie od 22 w 2003 r. do 407 w 2013 r. (wykres 5). W 2013 r. najwięcej przetwórnictwa ekologicznego było w województwach: mazowieckim (78), wielkopolskim (53) oraz lubelskim (45). Łączna liczba przetwórnictwa z wymienionych województw stanowiła 43,2% ogólnej liczby przetwórnictwa ekologicznego w Polsce.

Wykres 5. Liczba przetwórnictwa w systemie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2003-2013¹¹

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że liczba przetwórnictwa ekologicznego w Polsce jest bardzo niska w porównaniu do liczby przetwórnictwa ekologicznego w krajach Europy Zachodniej np. w Niemczech¹² liczba przetwórnictwa wynosi 9183, we Francji - 8957, we Włoszech - 5873, w Hiszpanii – 2790, w Wielkiej Brytanii - 2052 oraz w Holandii - 1035.

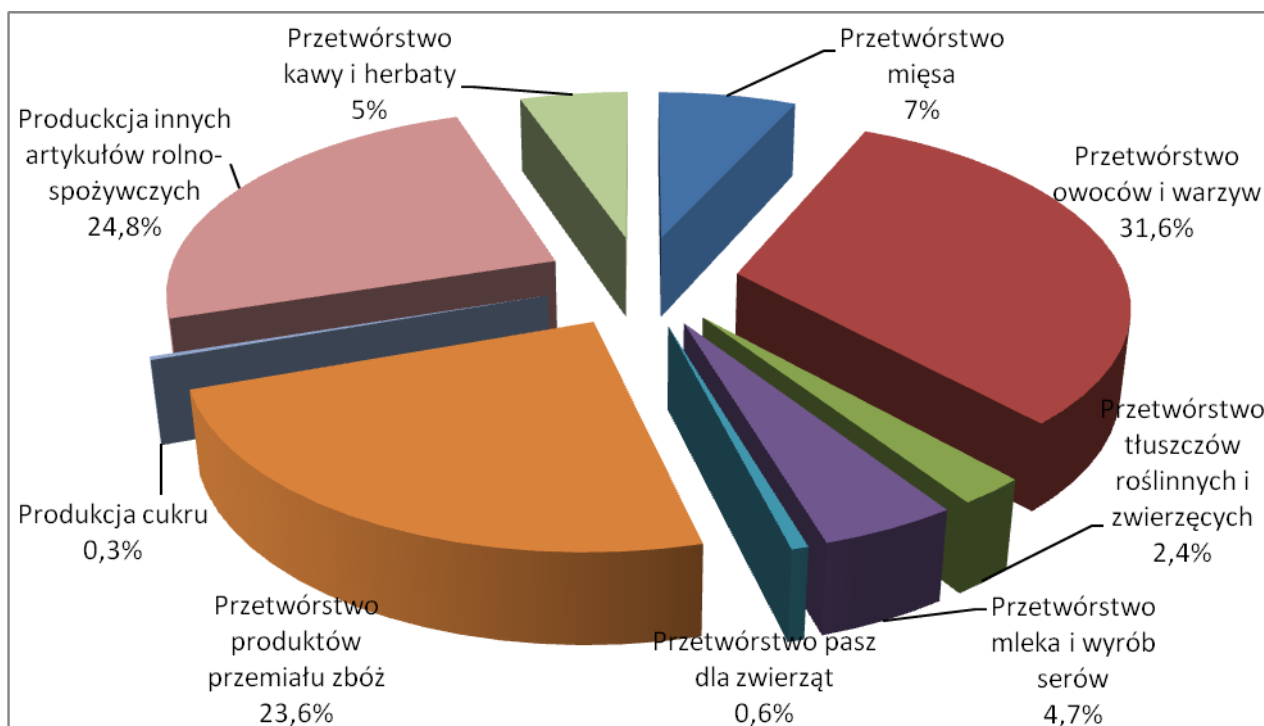
W Polsce obserwuje się bardzo niekorzystną oraz wysoką relację liczby gospodarstw ekologicznych do liczby przetwórców. Przy średniej liczbie 38 gospodarstw przypadających na przetwórcę w Unii Europejskiej w 2011 roku, wskaźnik ten w Polsce wyniósł 86. Biorąc pod uwagę średnią wielkość obszaru gospodarstwa ekologicznego, na jednego przetwórcę przypada w UE średnio 229 ha, a w Polsce ponad 10 razy więcej (2344). Warto zauważyć, że u naszego największego partnera handlowego w zakresie produktów ekologicznych, którym są Niemcy, na 1 zakład przetwarzający takie produkty przypadły w 2011 roku 3 gospodarstwa rolne posiadające łącznie 114 ha użytków rolnych.

Najwięcej przetwórnictwa ekologicznego prowadzących działalność w Polsce w 2012 r. zajmowało się przetwórstwem owoców i warzyw – 31,60% i produkcją związaną z przemiałem zbóż – 23,6%. Zdecydowanie mniejszy był udział przetwórstwa kawy i herbaty – 5%, mięsa – 7% oraz mleka – 4,7% (wykres 6). Produkcją innych (np. kakao, czekolada czy wyroby cukiernicze) artykułów rolno-spożywczych zajmowało się 24,8% przetwórnictwa.

¹¹ Dane za: Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2011-2012. Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz dane za 2013 r. przekazane przez jednostki certyfikujące.

¹² Dane za Eurostat.

Wykres 6: Procentowy udział branż w przetwórstwie ekologicznym w 2012 r.¹³

Analiza struktury przetwórnictwa ekologicznego pokazuje, że przetwarzane są nie tylko surowce krajowe, ale i sprowadzane są surowce spoza granic kraju w celu ich dalszego przetworzenia. Przykładem mogą być tu przetwórnictwa kawy, herbaty, kakao oraz czekolady.

1.3 Rynek produktów ekologicznych

Krajowy rynek żywności ekologicznej w porównaniu z rynkami zachodnioeuropejskimi jest niewielki i dopiero się rozwija. Wartość sprzedaży produktów ekologicznych w 2011 r. w Polsce oszacowano na 59 do 100 mln euro¹⁴. Dla porównania w wielu dużo mniejszych krajach rynki te są dojrzałe i dużo bardziej rozwinięte np. w Szwajcarii wartość sprzedaży wyniosła 1,18 mld euro, w Austrii – 986 mln euro, w Danii – 791 mln euro, w Holandii – 657 mln, a w Belgii – 421 mln euro. Jednakże szacuje się, iż rynek żywności ekologicznej charakteryzuje się relatywnie szybkim wzrostem – nawet do 30% rocznie.

O dynamicznym rozwoju tego sektora rynku żywności decyduje stale rosnący popyt na żywność pochodzącą z systemów produkcji przyjaznych dla środowiska, a jednocześnie wyróżniającą się pod względem innych atrybutów jakościowych. Popyt ten uwarunkowany jest wieloma czynnikami. Jak wynika z dotychczasowych badań popyt na żywność ekologiczną warunkowany jest:

1. rosnącym znaczeniem wśród czynników decydujących o wyborze żywności z troski o zdrowie i zachowanie dobrej kondycji oraz dbałości o środowisko;

¹³ Dane za: Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2011-2012. Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

¹⁴ Dr Lech Goraj, „Analiza rynku sektora rolnictwa ekologicznego w Polsce”, Warszawa 2013 r.

2. zaufaniem konsumenta do dostawców produktów (rolników, przetwórców, handlowców) oraz całego systemu kontroli i certyfikacji,
3. ceną produktów na żywność wytwarzaną metodami ekologicznymi i ich relacją do produktów wytwarzanych metodami konwencjonalnymi,
4. sytuacją materialną konsumentów,
5. preferencjami w zakresie do jakości konsumowanej żywności,
6. stanem wiedzy konsumentów w zakresie zasad produkcji ekologicznej.

Kolejność podanych czynników jest różna zależnie od uwarunkowań społeczno-kulturowych oraz profilu konsumenta. Dotychczasowe badania konsumentów żywności ekologicznej wskazały, że najczęściej są to osoby:

1. wyróżniające się wysokim poziomem wykształcenia,
2. w zdecydowanej większości płci żeńskiej,
3. częściej mieszkające na terenie miast,
4. których poziom dochodów jest zróżnicowany.

Współcześni konsumenci przejawiają coraz bardziej złożone oczekiwania w stosunku do żywności, w tym również ekologicznej. Produkty te muszą wyróżniać się jakością zdrowotną, walorami sensorycznymi oraz powinny być dostępne w preferowanych przez konsumentów miejscach sprzedaży i być oferowane w cenach akceptowalnych dla konsumentów. Nie bez znaczenia jest również różnorodność, tj. zakres i wybór oferowanych produktów.

1.4 Kanały dystrybucji produktów ekologicznych

Obecnie w Polsce funkcjonują trzy główne kanały dystrybucji produktów ekologicznych:

1. bezpośrednio od rolników i przetwórców,
2. w sklepach specjalistycznych,
3. w supermarketach i hipermarketach oraz w sklepach delikatesowych.

Producenci rolni oraz przetwórcy bardzo często sprzedają swoje produkty w ramach prowadzonej sprzedaży bezpośredniej, dostaw bezpośrednich lub prowadzonej działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej. Sprzedaż odbywa się bezpośrednio z gospodarstwa lub na lokalnym rynku lub targowisku. W przypadku tego typu sprzedaży niezwykle istotny jest dostęp do rynku, miejsce sprzedaży, odległość gospodarstwa od miejsca sprzedaży. Ważne jest również, iż powstają i funkcjonują specjalistyczne targi lub bazy na których oferowana jest w przeważającej mierze żywność ekologiczna. Należy również zwrócić uwagę, iż w przypadku sprzedaży tymi kanałami dystrybucji dużo ważniejszy jest bezpośredni kontakt na linii sprzedawca – konsument niż potwierdzenie jakości sprzedawanego produktu certyfikatem ekologicznym. Należy również zwrócić uwagę na specyfikę sprzedaży produktów ekologicznych pochodzenia zwierzęcego. Bardzo często te produkty ze względu na występujące problemy na rynku (tj. brak certyfikowanej ubojni, brak wydzielonego skupu danego produktu) sprzedawane są jako produkty konwencjonalne. Czasami wykorzystywane są również inne formy sprzedaży bezpośrednio od rolników tj. „paczka od rolnika”.

Kanały dystrybucji wykorzystywane przez producentów ekologicznych cechuje duże zróżnicowanie. Związane jest ono z różną formą działalności producentów ekologicznych, poziomem ich organizacji i rozwoju, charakterystyką rynków docelowych oraz możliwościami produkcyjnymi. Wykorzystywanie różnych kanałów dystrybucji związane jest także z występującymi różnicami dotyczącymi obszarów produkcji i konsumpcji produktów

ekologicznych. Wykorzystywane są bezpośrednie jak i pośrednie kanały dystrybucji żywności ekologicznej¹⁵.

Sklepy specjalistyczne, których liczbę szacuje się na kilkaset, mają w swojej ofercie zarówno produkty ekologiczne jak również inne produkty, np. produkty regionalne, tradycyjne oraz produkty nieżywnościowe, np. kosmetyki. Biorąc pod uwagę ograniczony asortyment i ograniczoną podaż produktów ekologicznych, tylko nieliczne sklepy są w stanie utrzymywać się wyłącznie ze sprzedaży produktów ekologicznych. Należy podkreślić, że wobec wciąż jeszcze ograniczonej krajowej oferty przetworzonej żywności ekologicznej obserwuje się wysoki udział produktów ekologicznych pochodzenia zagranicznego. Sklepy te powstają najczęściej w dużych i średnich miastach. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku sprzedaży w sklepach specjalistycznych bardzo ważne jest potwierdzenie jakości sprzedawanego produktu certyfikatem ekologicznym, w tym możliwości jego weryfikacji. Obserwuje się jednak, że konsumenci dokonujący zakupów żywności ekologicznej w sklepach specjalistycznych wyróżniają się dobrą sytuacją dochodową, a sklepy należą do preferowanych i obdarzanych zaufaniem miejsc sprzedaży żywności ekologicznej.

Sprzedaż produktów ekologicznych w supermarketach i hipermarketach oraz w sklepach delikatesowych odbywa się zazwyczaj poprzez umiejscowienie tych produktów na wyodrębnionych półkach lub w wyodrębnionych działach tych sklepów. W dużej części poprzez ten kanał dystrybucji sprzedawane są produkty pochodzące spoza kraju. Pomimo, że sklepy wielkopowierzchniowe są coraz częściej wymieniane jako preferowane miejsce sprzedaży żywności ekologicznej, opinie na ich temat wśród konsumentów są podzielone. Zgodnie z badaniami konsumenci uważają, że sklepy wielkopowierzchniowe nie zawsze są w stanie zagwarantować odpowiednią jakość produktów, są one słabo wyeksponowane, co w rezultacie utrudnia ich identyfikację. Sklepy wielkopowierzchniowe są również krytykowane za brak informacji na temat ekologicznej żywności, anonimowość oraz skłonność do ujednolicania produktów, co nie sprzyja budowaniu zróżnicowanej oferty produktów rolnictwa ekologicznego.

Bardzo ważnym kanałem dystrybucji, który obecnie jest tylko w niewielkim stopniu wykorzystywany do sprzedaży produktów ekologicznych są sklepy ogólnospożywcze, które można określić jako lokalne lub osiedlowe. Chociaż ich udział w rynku zmniejsza się to dalej stanowią bardzo znaczący kanał dystrybucji.

Zgodnie z badaniami realizowanymi przez SGGW¹⁶ od kilku lat obserwuje się znaczący wzrost liczby sklepów oferujących żywność ekologiczną zarówno w handlu tradycyjnym, jak i elektronicznym. Dochodzi do tworzenia powiązań horyzontalnych oraz wertykalnych i rozwoju pierwszych sieci handlowych oferujących produkty rolnictwa ekologicznego. Jednakże oferta krajowej żywności ekologicznej, w zestawieniu z potencjałem polskich przedsiębiorstw z branży spożywczej i rosnącą liczbą certyfikowanych przetwórców, nie jest zróżnicowana, co między innymi przyczynia się do niskiego udziału żywności ekologicznej pochodzenia krajowego w ogólnej sprzedaży tej kategorii produktów.

¹⁵ Więcej na ten temat patrz np. Pilarczyk B., R. Nestorowicz „*Marketing ekologicznych produktów żywnościowych*” Warszawa 2010 r.

¹⁶ Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wydział Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji, Katedra Organizacji i Ekonomiki Konsumpcji, Zakład Badań Konsumpcji „*Czynniki warunkujące popyt na żywność ekologiczną w kontekście przeobrażeń rynku żywności ekologicznej w Polsce i innych krajach Europy*”, Warszawa 14 listopada 2011 r. Kierownik projektu: dr inż. Sylwia Żakowska-Biemans.

Żywność ekologiczna bywa również często utożsamiana z żywnością kupowaną bezpośrednio od rolników np. w ramach dostaw bezpośrednich, co wpływa na możliwość prowadzenia badań i otrzymywane wyniki związane z wielkością i wartością sprzedaży tej kategorii żywności. Czynnikiem, który wpływa istotnie na postawy i zachowania konsumentów w tym zakresie jest szeroko rozumiane zaufanie. Konsumentom obdarzają zaufaniem sprawdzone, bezpośrednie miejsca sprzedaży żywności, które ich zdaniem oferują żywność o atrybutach odpowiadających ekologicznej.

W najbliższych latach można jednak spodziewać się zmian w preferencjach konsumentów dotyczących miejsc zakupu żywności ekologicznej. Wyniki badań wskazują, że wzrosła popularność dużych sklepów specjalistycznych oferujących wyłącznie produkty rolnictwa ekologicznego jako miejsc zakupu żywności ekologicznej. Na znaczeniu wobec nowych trendów w konsumpcji żywności powinny zyskiwać również kanały handlu elektronicznego oraz inicjatywy służące skróceniu drogi pomiędzy konsumentem i producentem np. specjalistyczne cykliczne targowiska.

2. System kontroli i certyfikacji produkcji ekologicznej w Polsce

Ustanowiony w Polsce system kontroli jest zgodny z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 oraz spełnia warunki określone w rozporządzeniu (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w *sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym i regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt* (Dz. Urz. L 165 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.). System kontroli daje konsumentom pewność, że produkty ekologiczne są wytwarzane zgodnie z wymogami określonymi w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego.

Ważnym elementem systemu produkcji metodami ekologicznymi jest zagwarantowanie, iż produkty oznakowane jako ekologiczne zostały wytworzone zgodnie z obowiązującymi przepisami. W celu potwierdzenia tej zgodności wprowadzony został specjalny system kontroli i certyfikacji. Każdy z producentów ekologicznych musi znajdować się pod kontrolą w ramach tego systemu. System ten tworzą **Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Polskie Centrum Akredytacji oraz jednostki certyfikujące w zakresie rolnictwa ekologicznego**. W celu sprawowania efektywnego nadzoru nad jednostkami certyfikującymi oraz nad rynkiem rolnictwa ekologicznego Inspekcja Weterynaryjna, Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcja Handlowa (jako część UOKiK) są zobowiązane do współpracy z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

3. Wsparcie rolnictwa ekologicznego

W Polsce rolnictwo ekologiczne po raz pierwszy uzyskało wsparcie finansowe z budżetu państwa w 1998 roku, kiedy to wprowadzono dotacje do kosztów kontroli gospodarstw ekologicznych. Obecnie wsparcie finansowe dla rolnictwa ekologicznego w Polsce pochodzi z budżetu krajowego i budżetu Unii Europejskiej.

3.1. Dotacje z budżetu krajowego

W Polsce od 2004 r. realizowane jest wsparcie w zakresie badań dotyczących rolnictwa ekologicznego. Badania są prowadzone przez państwowe instytuty badawcze, wyższe uczelnie rolnicze oraz placówki Polskiej Akademii Nauk. Oceniając z perspektywy minionych lat prowadzenia badań można stwierdzić, iż ukształtowało się już środowisko naukowców, którzy mają znaczący dorobek w badaniach w obszarze wiedzy obejmującej rolnictwo ekologiczne. Tworzy to możliwości do rozszerzania badań na pozostałe, dotychczas nie objęte pracami obszary. W latach 2004 – 2013 finansowano rocznie od 12 do 32 tematów badawczych.

Oprócz badań z budżetu krajowego finansowane jest również doradztwo rolnicze. Producenci rolni otrzymują również wsparcie merytoryczne poprzez istniejące struktury doradztwa rolniczego. W celu wsparcia rolnictwa ekologicznego w zakresie doradztwa działa Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, do którego zadań należy m.in. koordynacja doradztwa w zakresie rolnictwa ekologicznego, przekazywanie wiedzy o produkcji żywności metodami ekologicznymi pracownikom ośrodków doradztwa rolniczego i rolnikom oraz prowadzenie gospodarstwa produkcyjno-doświadczalnego w zakresie produkcji metodami ekologicznymi. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, prowadzi również prace związane z koordynacją i działalnością sieci gospodarstw demonstracyjnych.

Z budżetu krajowego finansowane są również działania informacyjne i promocyjne prowadzone przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Działania te są prowadzone przy współpracy z organizacjami działającymi w zakresie rolnictwa ekologicznego. W ramach działań promocyjnych i informacyjnych organizowane są m.in. wystąpienia na krajowych i międzynarodowych targach, przeprowadzane są działania promujące produkty ekologiczne na rynkach zagranicznych, a także finansowane są działania wpływające na podniesienie wiedzy o produkcji ekologicznej.

3.2. Wsparcie finansowe z budżetu Unii Europejskiej i budżetu krajowego

W ramach środków z budżetu krajowego i budżetu Unii Europejskiej jakie mają do dyspozycji producenci ekologiczni należy wymienić środki dostępne w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz dostępne w ramach Mechanizmu Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) *„Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”*.

3.2.1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 uruchomiono trzy działania, w ramach których producenci ekologiczni kwalifikują się do wsparcia: *„Program rolnośrodowiskowy”*, *„Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności”* oraz *„Działania informacyjne i promocyjne”*.

- 1) W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w ramach osi drugiej, rolnictwo ekologiczne wspierane jest w ramach działania *„Program rolnośrodowiskowy”*¹⁷. W pakiecie 2. Rolnictwo ekologiczne wsparcie uzależnione jest

¹⁷ Zasady ubiegania się o płatności w ramach działania *„Program rolnośrodowiskowy”* określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu

str. 15

od prowadzonej uprawy a wszystkie wspierane warianty występują w dwóch wersjach, tj. w okresie przestawiania jak i po jego zakończeniu. Cechą charakterystyczną rolnictwa ekologicznego w Polsce jest realizacja zobowiązania rolnośrodowiskowego w pakiecie 2 przez większość rolników objętych kontrolą (tabela 3).

Tabela 3. Wydane dla pakietu 2. rolnictwo ekologiczne pozytywne decyzje dla wniosków nowych i kontynuacyjnych składanych w 2013 roku (wg stanu na dzień 9 maja 2014).

Nazwa pakietu/wariantu	liczba beneficjentów	powierzchnia [ha]
Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne	25 161	542 508,41
Wariant 2.1 Uprawy rolnicze (dla których zakończono okres przestawiania)	15 956	267 672,75
Wariant 2.2 Uprawy rolnicze (w okresie przestawiania)	6 222	94 519,04
Wariant 2.3 Trwałe użytki zielone (dla których zakończono okres przestawiania)	12 042	112 303,23
Wariant 2.4 Trwałe użytki zielone	2 455	10 898,42
Wariant 2.5 Uprawy warzywne (dla których zakończono okres przestawiania)	5 232	7 886,42
Wariant 2.6 Uprawy warzywne (w okresie przestawiania)	1 572	7 544,12
Wariant 2.7 Uprawy zielarskie (dla których zakończono okres przestawiania)	100	300,17
Wariant 2.8 Uprawy zielarskie (w okresie przestawiania)	32	170,51
Wariant 2.9 Uprawy sadownicze + jagodowe (dla których zakończono okres przestawiania) ¹⁸	4 644	24 596,63
Wariant 2.10 Uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania)	1 978	14 197,59
Wariant 2.11 Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (dla których zakończono okres przestawiania)	558	2 094,00
Wariant 2.12 Pozostałe uprawy sadownicze + jagodowe (w okresie przestawiania)	95	325,53

- 2) W ramach działania: „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności”¹⁹ refundowane są koszty stałe wynikające z uczestnictwa w systemie m.in. rolnictwa ekologicznego, a także w ramach innych systemów, które objęte są wsparciem w ramach PROW 2007-2013. Do kosztów stałych zaliczają się koszty kontroli sprawdzenia zgodności z wymaganiami systemu oraz koszty składek na rzecz organizacji producentów, w których zrzeszeni są producenci.

przysługującej pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. z 2013 r. poz. 361, z późn. zm.).

¹⁸ W 2013 roku w ramach naboru nowych (pierwszorocznych) wniosków o przyznanie płatności rolnośrodowiskowej, rolnicy nie mieli możliwości rozpoczynania zobowiązania w ramach wariantów 2.9-2.12.

¹⁹ Zasady ubiegania się o wsparcie finansowe w ramach działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 stycznia 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. z 2013 r., poz. 162 i 909 oraz z 2014 r. poz. 896).

- 3) W ramach działania „Działania informacyjne i promocyjne”²⁰ wspierane są działania związane z promocją i informowaniem m. in. o produktach rolnictwa ekologicznego. Beneficjentami działania są grupy producentów o dowolnej formie prawnej. Wsparcie w ramach przedmiotowego działania może być przeznaczane na akcje promocyjne, których celem jest informowanie potencjalnych odbiorców o szczególnych cechach produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości żywności.

3.2.2. Mechanizm Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) „Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych”²¹.

W ramach tego mechanizmu współfinansowane są działania informacyjne i promocyjne prowadzone na terenie państw Unii Europejskiej oraz na obszarze niektórych państw trzecich. Zasadniczym jego celem jest wsparcie kampanii, które dostarczają konsumentom wiedzy na temat walorów, specyficznych cech oraz jakości produktów rolno-spożywczych wyprodukowanych na terenie UE, a tym samym wpływają na wzrost ich sprzedaży. Organizacje branżowe realizujące kampanie informacyjne zgodnie z zasadami w/w mechanizmu mogą uzyskać refundację w wysokości 80% kosztów kwalifikowanych, poniesionych na tę kampanię (50% pochodzi z budżetu UE, 30% z budżetu krajowego).

4. Analiza SWOT

W celu zidentyfikowania potrzeb sektora rolnictwa ekologicznego przeprowadzono analizę SWOT określając mocne i słabe strony tego sektora oraz zagrożenia i szanse jakie są przed tym sektorem. Analiza ta jest punktem wyjścia do określenia planowanych do realizacji działań.

Mocne strony	Słabe strony
1) Relatywnie niskie wykorzystywanie środków do produkcji np. środków ochrony roślin lub nawozów sztucznych. 2) Bardzo duży i potencjalnie bardzo chłonny rynek wewnętrzny. 3) Dogodne położenie geograficzne w sąsiedztwie krajów o wysokim popycie i wydatkach na produkty ekologiczne. 4) Rosnąca wiedza producentów rolnych w zakresie zasad stosowania tradycyjnego płodozmianu i innych naturalnych metod	1) Słabo rozwinięty rynek produktów ekologicznych przekładający się na małą dostępność produktów oraz ich wysoką cenę. Trudności dla szybkiego rozwoju rynku konsumenta produktów ekologicznych ze względu na wyraźne zróżnicowanie Polski na regiony bogatsze i zdecydowanie biedniejsze oraz dużą koncentrację popytu w obrębie aglomeracji miejskich. 2) Relatywnie niska wiedza konsumentów w zakresie zasad oraz korzyści środowiskowych

²⁰ Zasady ubiegania się o wsparcie finansowe w ramach działania „Działania informacyjne i promocyjne” określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Działania informacyjne i promocyjne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. z 2012 r., poz. 1359).

²¹ Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) Nr 3/2008 z dnia 17 grudnia 2007 r. w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych na rynku wewnętrznym i w krajach trzecich (Dz. Urz. UE L. 3 z 5.1.2008, str. 1, z późn. zm.) oraz rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 501/2008 z dnia 5 czerwca 2008 r. ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) Nr 3/2008 w sprawie działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących produktów rolnych na rynku wewnętrznym i w krajach trzecich (Dz. Urz. UE L. 147 z 6.6.2008, str. 3, z późn. zm.)

utrzymywania lub podwyższania biologicznej aktywności gleby. Stosowanie tradycyjnych, zrównoważonych technik produkcji rolnej przyjaznych środowisku. 5) Rosnąca świadomość ekologiczna wśród rolników powiązana z dużymi zasobami siły roboczej/pracy na obszarach wiejskich. 6) Funkcjonujące jednostki doradztwa rolniczego o ukształtowanej strukturze i potencjale dalszego rozwoju prowadzące działania doradcze bezpośrednio u rolników oraz Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oddział w Radomiu jako wyspecjalizowana jednostka doradcza w zakresie rolnictwa ekologicznego. 7) Ukształtowana grupa instytutów naukowych i ośrodków akademickich mających dostęp do wiedzy i nowych rozwiązań w ramach finansowanych badań w zakresie rolnictwa ekologicznego. 8) Wysoki poziom wiedzy i umiejętności inspektorów rolnictwa ekologicznego, wykonujących kontrolę na rzecz rolnictwa ekologicznego. 9) Wprowadzone rozwiązania dotyczące identyfikacji i transferu najlepszych rozwiązań w rolnictwie ekologicznym: konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne, centrum praktycznego szkolenia oraz sieć gospodarstw demonstracyjnych. 10) Duża liczba gospodarstw ekologicznych i ich struktura umożliwiająca prowadzenie produkcji zwierzęcej. 11) Struktura gospodarstw sprzyjająca ochronie różnorodności biologicznej oraz duże zróżnicowanie warunków przyrodniczych i klimatycznych wpływające na zachowanie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich i podnoszenie ich turystycznej atrakcyjności a także unikalna i dobrze zachowana różnorodność biologiczna terenów rolniczych. 12) Działania i dążenie do uzyskania statusu „kraju wolnego od GMO”. 13) Rada Rolnictwa Ekologicznego wspierająca Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie opiniowania i konsultowania propozycji rozwiązań systemowych w rolnictwie ekologicznym.	i społecznych produkcji ekologicznej. 3) Niski poziom reprezentatywności sektora przez organizacje skupiające producentów, rolników oraz dystrybutorów. Niewystarczający w skali kraju poziom zorganizowania rolników i małe zainteresowanie współpracą. Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz mała skłonność rolników do współpracy i zrzeszania się. 4) Rozdrobniona podaż surowców rolnych i niewystarczające dostosowanie podaży do potrzeb przetwórstwa. Niski poziom produkcji. 5) Słabo rozwijające się przetwórstwo produktów ekologicznych i w efekcie niski udział produktów z tej kategorii na rynku krajowym oraz ograniczone możliwości eksportu wysoko przetworzonych produktów ekologicznych. 6) Mało rozwinięte kanały dystrybucji produktów ekologicznych. Trudności ze sprzedażą produktów z gospodarstw (ze względu na słabo rozwinięte, inne niż klasyczne, kanały zbytu). Brak trwałych łańcuchów produkcji produktów ekologicznych (rolnik- przetwórca- dystrybucja- konsument). 7) Brak wykształconych efektywnych mechanizmów współpracy i transferu wiedzy pomiędzy sektorem naukowym, doradztwem i rolnictwem oraz niska świadomość producentów ekologicznych o dostępnych opracowaniach i wynikach badań w zakresie produkcji ekologicznej. 8) Niska podaż środków do produkcji, które mogą być wykorzystane w rolnictwie ekologicznym. 9) Nie do końca wypracowane rozwiązania dotyczące przekazywania informacji między doradcami a rolnikami o specjalistycznych rozwiązaniach dotyczących ekologicznych zasad produkcji i przetwórstwa. 10) Duże uzależnienie możliwości rozwoju produkcji zwierzęcej od stosowania odstępstw od zasad produkcji ekologicznej 11) Niska dostępność informacji o producentach ekologicznych.
--	--

Szanse	Zagrożenia
1) Stały wzrost siły nabywczej konsumentów w Polsce. 2) Podnoszenie się świadomości ekologicznej społeczeństwa i w efekcie wzrost zainteresowania produktami ekologicznymi oraz wzrost popytu na te produkty, zarówno w Polsce jak też zagranicą. 3) Duży potencjał dla dalszego rozwoju sektora rolnictwa ekologicznego. 4) Podnoszenie się świadomości ekologicznej mieszkańców obszarów wiejskich i w efekcie rozwój rolnictwa przyjaznego środowisku, w tym rolnictwa ekologicznego. 5) Rolnictwo ekologiczne szansą dla obszarów, w których znajdują się nadwyżki siły roboczej i gospodarstw opartych o własne zasoby pracy. 6) Poprawienie systemu powiązań, współpracy i transferu wiedzy na linii nauka - praktyka. 7) Poprawienie jakości komunikowania się pomiędzy podmiotami na rynku. 8) Konsolidacja branży i podejmowanie wspólnych działań. 9) Wzrastające zaangażowanie władz samorządowych w rozwój rolnictwa ekologicznego. 10) Rozwój i propagowanie dobrych praktyk za pośrednictwem konkursów oraz gospodarstw demonstracyjnych. 11) Możliwość otrzymania specjalnego wsparcia finansowego przeznaczonego na rolnictwo ekologiczne.	1) Możliwy słaby i powolny rozwój rynku produktów ekologicznych. 2) Rosnąca konkurencja ze strony żywności importowanej. 3) Uzależnienie od pomocy i ryzyko braku trwałości ekonomicznej gospodarstw. 4) Rosnące zanieczyszczenie środowiska środkami niedopuszczonymi w produkcji ekologicznej, negatywnie wpływające na możliwość prowadzenia takiej produkcji lub zwiększające ryzyko jej prowadzenia. 5) System rolnictwa ekologicznego jest oparty na zaufaniu konsumentów do systemu kontroli certyfikacji. Błędy pojedynczych podmiotów w sektorze lub w systemie kontroli i certyfikacji mogą rzutować na postrzeganie całego sektora lub systemu. 6) Częste zmiany przepisów prawnych oraz możliwość wystąpienia różnej ich interpretacji.

4.1 Mocne strony

1) W Polsce od wielu lat produkcja rolna była i jest prowadzona przy niewielkim wykorzystaniu środków chemicznych, tj. środków ochrony roślin oraz nawozów sztucznych. Powyższe uwarunkowania historyczne spowodowały, że producenci rolni bardziej niż w innych rozwiniętych krajach, posiadają wiedzę i umiejętności w zakresie ochrony swoich upraw w sposób naturalny poprzez wykorzystanie płodozmianu, który łącznie ze stosowaniem nawozów naturalnych pozwalał na dostarczanie niezbędnych składników pokarmowych uprawianym roślinom.

2) Polskę charakteryzuje bardzo duży i potencjalnie bardzo chłonny rynek wewnętrzny. Zgodnie z Narodowym Spisem Powszechnym Ludności i Mieszkań w Polsce według stanu z 31 marca 2011 r. w Polsce mieszkało 38,5 mln osób, tj. o 0,8% więcej w stosunku do wyników bieżącego bilansu ludności za 2010 rok.

- 3) Polska posiada bardzo dogodne położenie geograficzne w sąsiedztwie krajów o najwyższym popycie i wydatkach na produkty ekologiczne. Dostarczenie i sprzedaż na tych rynkach nie jest zatem związana z koniecznością transportu na duże odległości. Zgodnie z raportem *“Europeans’ attitudes towards food security, food quality and the countryside report”*²², rozpoznawalność logo rolnictwa ekologicznego w UE jest na najwyższym poziomie w Dani – 39%. Bardzo wysoki poziom jest również we Francji 38%, Austrii 36% i Niemczech 33% - przy średniej w UE oszacowanej na 24%.
- 4) Rolnicy zajmujący się produkcją żywności ekologicznej najczęściej są osobami dobrze wykształconymi, które znakomicie radzą sobie z gospodarowaniem nawet w bardzo trudnych rolniczo warunkach, oraz są otwarte - zarówno na innowacje, jak i na współpracę, często angażując się w życie lokalnej społeczności²³.
- 5) Rosnąca świadomość ekologiczna wśród rolników powoduje, iż coraz częściej rozważają oni rozpoczęcie działalności w zakresie rolnictwa ekologicznego. Rozpoczęcie tej działalności nie jest ograniczane ze względu na wciąż wysoki poziom dostępnych zasobów pracy na obszarach wiejskich.
- 6) Dużym wsparciem w tym zakresie jest działające Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, które działa jako wyspecjalizowana jednostka odpowiedzialna za doradztwo w zakresie rolnictwa ekologicznego. W Oddziale tym uruchomiono również centrum praktycznego szkolenia, gdzie realizowane są specjalistyczne szkolenia w zakresie przetwórstwa soków, zbóż, mięsa i mleka.
- 7) Ukształtowana jest również grupa instytutów naukowych i ośrodków akademickich, które prowadzą badania w rolnictwie ekologicznym i mają szeroki dostęp do wiedzy i nowych rozwiązań w związku z pojawiającymi się wyzwaniami lub też problemami w tym zakresie.
- 8) Jako dużą zaletę systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie należy wymienić poziom wiedzy i umiejętności inspektorów rolnictwa ekologicznego. System kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym został również relatywnie dobrze oceniony w ramach kontroli przeprowadzanej na zlecenie Komisji Europejskiej w 2012 r.
- 9) Istotne są również rozwiązania dotyczące dobrych praktyk w zakresie identyfikacji najlepszych rozwiązań w rolnictwie ekologicznym np. uruchomiony w 2008 r. i kontynuowany konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne oraz istniejąca sieć gospodarstw demonstracyjnych.
- 10) Pod względem liczby gospodarstw ekologicznych Polska znajduje się na 3 miejscu w UE. Tak duża liczba gospodarstw ekologicznych może być uznana za jedną z silnych stron, gdyż producenci ci mają wiedzę w zakresie zasad ekologicznego gospodarowania i obowiązujących wymogów w tym sektorze. Struktura upraw wskazuje na znaczny potencjał rozwoju sektora ekologicznej produkcji zwierzęcej z uwagi na znaczny udział powierzchni łąk i pastwisk. W celu dalszego rozwoju produkcji a także zwiększenia podaży oraz asortymentu ekologicznych produktów pochodzenia zwierzęcego wskazane jest szukanie rozwiązań

²² Special Eurobarometer 389, Publikacja : czerwiec 2012 r.

²³ Patrz: *Rolnictwo ekologiczne czynnikiem rozwoju lokalnego – analiza wybranych przypadków*, Warszawa 2013 r. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Jasiński J., Michalska S. i Śpiewak R.

wspierających rolników utrzymujących zwierzęta, a także zapewnienie dobrych warunków do prowadzenia przetwórstwa produktów zwierzęcych.

11) Struktura gospodarstw ekologicznych (duża liczba małych gospodarstw) w Polsce sprzyja ochronie różnorodności biologicznej. Gospodarstwa te są predysponowane do prowadzenia produkcji metodami ekologicznymi. Jest to szczególnie istotne gdyż w Polsce występuje duże zróżnicowanie warunków przyrodniczych i klimatycznych wpływające na zachowanie różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich i podnoszenie ich turystycznej atrakcyjności, a także unikalna i dobrze zachowana różnorodność biologiczna terenów rolniczych. Warunki te predysponują do prowadzenia gospodarstw ekologicznych na tych obszarach.

12) Polska podejmuje działania i dąży do uzyskania statusu „kraju wolnego od GMO”. Ze względu na ważność tych działań, w dniu 18 listopada 2008 r. przyjęto *„Ramowe Stanowisko Polski dotyczące organizmów genetycznie zmodyfikowanych”*. Zgodnie z tym stanowiskiem Polska opowiada się przeciwko prowadzeniu na terytorium RP zamierzonego uwalniania GMO do środowiska w celach doświadczalnych. Rząd polski opowiada się przeciwko wprowadzeniu do obrotu GMO jako produktów (w tym żywności i pasz) lub w produktach. Rząd Polski opowiada się również przeciwko wprowadzaniu do obrotu z możliwością uprawy odmian genetycznie zmodyfikowanych.

Ramowe Stanowisko odzwierciedla powściągliwy stosunek społeczeństwa polskiego do „zielonej biotechnologii” oraz negatywny stosunek społeczeństwa do produktów genetycznie zmodyfikowanych. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż w dniu 9 listopada 2012 r. Sejm RP przyjął nową ustawę o nasiennictwie, która obowiązuje od dnia 28 stycznia 2013 r. Jednocześnie wraz z nią weszły w życie dwa przygotowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozporządzenia Rady Ministrów wprowadzające zakaz stosowania materiału siewnego kukurydzy MON 810 i ziemniaka Amflora.

13) Rada Rolnictwa Ekologicznego jest organem pomocniczym Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Do zadań Rady Rolnictwa Ekologicznego należy opiniowanie i konsultowanie propozycji rozwiązań systemowych w rolnictwie ekologicznym, informowanie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce, oraz wspieranie przedsięwzięć oraz prowadzenie działań służących rozwojowi sektora. Rada również będzie opiniować, konsultować i przedstawiać propozycje rozwiązań, działań oraz realizacji celów wskazanych w *„Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020”*. Członkami Rady Rolnictwa Ekologicznego są osoby związane i zasłużone dla rolnictwa ekologicznego oraz przedstawiciele instytucji rządowych i pozarządowych, działających w sferze rolnictwa ekologicznego.

4.2 Słabe strony

1) Rynek produktów ekologicznych jest obecnie w początkowej fazie rozwoju a bariery jego rozwoju związane są zarówno ze sferą podaży, jak i popytu. Popyt na produkty ekologiczne jest jeszcze mocno ograniczony i skoncentrowany w dużych ośrodkach miejskich. W rezultacie w Polsce rynek produktów ekologicznych jest słabo rozwinięty i charakteryzuje się małą dostępnością produktów ekologicznych oraz w konsekwencji ich wysoką ceną.

2) Rynek w początkowej fazie rozwoju związany jest również z niską wiedzą konsumentów w zakresie produkcji ekologicznej. Konsumenci mają trudności z interpretacją określenia „*produkt ekologiczny*” i nie wiedzą czego powinni oczekiwać od takich produktów. Niska jest również znajomość systemu znakowania produktów rolnictwa ekologicznego. Zgodnie z raportem „*Europeans' attitudes towards food security, food quality and the countryside report*”²⁴ rozpoznawalność logo rolnictwa ekologicznego w Polsce została oszacowana na 12% przy średniej w UE oszacowanej na 24%.

3) Dodatkowym czynnikiem nie wpływającym pozytywnie na podaż produkcji ekologicznej jest duże rozdrobnienie strukturalne gospodarstw rolnych, co sprawia dużą trudność w organizacji produkcji i zaopatrzenia (w 2011 r. udział gospodarstw do 5 ha stanowił 21,1% wszystkich gospodarstw ekologicznych, a w 2012 r., 19,3 %). Najmniejsza obszarowo klasa gospodarstw ekologicznych (do 5 ha) użytkowała około 2% ziemi. Niski jest poziom koncentracji podaży surowców rolnych i niewystarczające dostosowanie podaży do potrzeb przetwórstwa, w szczególności niewystarczająca powtarzalność cech jakościowych surowców i ich odpowiedniej ilości, a także występujące wahania cen. W konsekwencji mogą występować trudności z uzyskaniem dużych partii produktów o zbliżonych parametrach, wynikające z braku organizacji wśród rolników, a przetwórcy mają duże trudności z uzyskaniem ilości produktów, których przetworzenie byłoby opłacalne. Analiza podaży w zakresie produkcji zwierzęcej wskazuje na jeszcze większe rozdrobnienie. Przykładowo w 27,6% gospodarstw posiadających bydło utrzymywane jest tylko jedno zwierze, w drugiej grupie utrzymującej od 2 do 5 sztuk mieści się aż 42,6% gospodarstw, a w grupie powyżej 20 sztuk jest tylko 5,5% gospodarstw²⁵.

4) Słabą stroną sektora jest niska skłonność podmiotów (np. właścicieli gospodarstw i przetwórci) do zrzeszania się w grupy. W konsekwencji rynek cechuje niewystarczający w skali kraju poziom zorganizowania się rolników lub przetwórców oraz prawie praktyczny brak organizacji zrzeszającej hurtowników oraz dystrybutorów. Małe zainteresowanie współpracą wpływa na niski poziom reprezentatywności sektora przez organizacje skupiające producentów, rolników czy dystrybutorów. W konsekwencji mogą występować problemy ze zidentyfikowaniem potrzeb całego sektora a postulaty pojedynczych podmiotów mogą być postrzegane jako postulaty całej branży. Przykładowo wg danych na 24 lipca 2014 r. w Polsce w kategorii „*Produkty rolnictwa ekologicznego*” było 6 grup producentów, zrzeszających 98 producentów rolnych (0,35%) z ogółu 27937 zrzeszonych w innych grupach. Biorąc pod uwagę, iż obecnie funkcjonuje 1363 grup, to udział ww. kategorii stanowi zaledwie 0,44%.

5) Z jednej strony producenci ekologiczni sygnalizują problemy ze sprzedażą surowca a z drugiej strony przetwórci sygnalizują problemy z jego kupnem. W konsekwencji przetwórstwo produktów ekologicznych rozwija się powoli i jest na relatywnie niskim poziomie. W efekcie podaż przetworzonej żywności ekologicznej na rynku krajowym jest ograniczona oraz występuje niski poziom eksportu wysoko przetworzonych produktów ekologicznych. Konieczne w tym zakresie jest podejmowanie działań mających na celu zarówno kreowanie powiązań i współpracy pomiędzy producentami, jak też rozpowszechnianie informacji o zasadach przetwórstwa ekologicznego a w szczególności w zakresie produkcji, przetwarzania i sprzedaży produktów. Niski poziom przetworzenia

²⁴ Special Eurobarometer 389, Publikacja : czerwiec 2012 r.

²⁵ Patrz: Wiadomości zootechniczne Kraków 2013”*Krajowa charakterystyka ekologicznego chowu bydła mlecznego na tle statystyk Unii Europejskiej*”, Walczak J. i P. Wójcik.

eksportowanych produktów rolnych powoduje, iż wartość dodana związana z ich przetworzeniem nie trafia do krajowych przetwórców.

6) Słabo rozwinięte są kanały dystrybucji produktów ekologicznych oraz występują trudności ze zbytem produktów z gospodarstw (ze względu na słabo rozwinięte alternatywne kanały zbytu). Brak trwałych łańcuchów produkcji produktów ekologicznych (rolnik-przetwórca-dystrybutor-konsument), słaba integracja pionowa. Produkty pochodzenia zwierzęcego ze względu na niedopasowanie po stronie podaży i popytu są często sprzedawane jako produkty konwencjonalne²⁶. Trudności dla szybkiego rozwoju rynku produktów ekologicznych związane są również z wyraźnym zróżnicowaniem Polski na regiony bogatsze i zdecydowanie biedniejsze oraz dużą koncentrację popytu w obrębie aglomeracji miejskich. Odległość od dużych ośrodków miejskich nie jest czynnikiem sprzyjającym wzrostowi towarowości gospodarstw ekologicznych.

7) Brak wystarczająco efektywnych mechanizmów współpracy i pełnego transferu wiedzy pomiędzy sektorem naukowym, doradztwem i rolnictwem oraz niska świadomość producentów ekologicznych o dostępnych opracowaniach i wynikach badań w zakresie produkcji ekologicznej. Pomimo podejmowanych działań niska jest świadomość o dostępności informacji o specjalistycznych rozwiązaniach dotyczących ekologicznych zasad produkcji i przetwórstwa. Słabo zorganizowany sektor w zbyt słabym stopniu komunikuje swoje potrzeby, a wyniki badań naukowych nie zawsze znajdują zastosowanie.

8) Niska podaż środków do produkcji (np. nawozów, środków ochrony roślin lub środków poprawiających właściwości gleby), które mogą być wykorzystane w rolnictwie ekologicznym. Przepisy dotyczące rolnictwa ekologicznego są w tym zakresie bardzo restrykcyjne i tylko niektóre ze środków do produkcji, jakie można stosować w rolnictwie konwencjonalnym, są dopuszczone w rolnictwie ekologicznym. Ze względu na słabo rozwinięty rynek producenci tych środków nie zawsze są zainteresowani ich rejestracją w Polsce.

9) Ograniczony zakres otrzymywanego doradztwa. Wiedza przekazywana przez doradców skupia się na zagadnieniach dotyczących otrzymania wsparcia finansowego i nie zawsze obejmuje takie tematy jak rzeczywiste problemy związane z produkcją czy zasady funkcjonowania w kontaktach rynkowo-handlowych.

10) Przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 889/2008 przewidują w określonych przypadkach, elastyczne podejście do zasad produkcji obowiązujących w rolnictwie ekologicznym, umożliwiające dostosowanie norm i wymogów produkcji ekologicznej do lokalnych warunków klimatycznych lub geograficznych, szczególnych praktyk gospodarskich i stopnia rozwoju. Możliwość stosowania przez producentów odstępstw od obowiązujących zasad produkcji ekologicznej jest jednak ograniczona do minimum i dotyczy ściśle określonych w przepisach przypadków. Ze względu na strukturę gospodarstw w Polsce i duże ich rozdrobnienie rolnictwo ekologiczne charakteryzuje relatywnie wysoki udział gospodarstw korzystających z dopuszczonych

²⁶ Patrz: Uniwersytet Przyrodniczo Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Zarządzania Instytut Zarządzania i Marketingu „Analiza krajowego rynku i rozpoznawalności produktów ekologicznych, struktury popytu, oczekiwań konsumentów i wielkości obrotów produktami ekologicznymi” Kierownik Tematu: dr inż. Teresa Nowogrodzka, Siedlce 2011 r.

odstępstw od zasad produkcji ekologicznej dotyczących utrzymywania w budynkach inwentarskich bydła na uwięzi. Niedostatecznie rozwinięta produkcja zwierzęca powoduje, iż wysoki jest również udział odstępstwa polegającego na wprowadzaniu do ekologicznej jednostki produkcji drobiarskiej nieekologicznego drobiu. Decyzje zezwalające na zastosowanie ww. odstępstw stanowiły 94% (1884 z 2007) wszystkich decyzji zezwalających wydanych przez WIJHARS i wynikały głównie z problemów związanych z zarządzaniem ekologiczną produkcją zwierzęcą oraz ze specyfiki polskich gospodarstw rolnych.

11) Pomimo prowadzonych działań jest niska świadomość o możliwościach uzyskania i dostępności informacji o producentach ekologicznych. Brak jest powszechnej świadomości o możliwości uzyskania danych i informacji za pośrednictwem bazy danych producentów ekologicznych zajmujących się wytwarzaniem ekologicznej żywności prowadzonej przez GIJHARS. Niezależnie od tego, należy w szerszym stopniu wykorzystać możliwości informowania o produkcji i producentach ekologicznych w tym poprzez wsparcie przygotowania takich narzędzi bezpośrednio przez organizacje producentów.

4.3. Szanse

1) Wzrost siły nabywczej konsumentów w Polsce oraz obserwowane trendy na światowych rynkach żywności, w tym wzrost znaczenia kwestii środowiskowych, społecznych sprzyjają wzrostowi popytu na produkty ekologiczne. Biorąc pod uwagę, iż w Polsce w 2011 r. mieszkało 38,5 mln osób jest to bardzo duży rynek zbytu.

2) Rosnąca wiedza konsumentów w zakresie wpływu rolnictwa i szeroko rozumianej produkcji i dystrybucji żywności na środowisko oraz cech i zalet żywności ekologicznej przekłada się na rosnący popyt na produkty pochodzące z tego sektora. Zwiększa się popyt na produkty ekologiczne w kraju. Takie wzrosty są również obserwowane na sąsiednich rynkach.

3) Dane statystyczne dotyczące rolnictwa ekologicznego w Polsce, wskazują na istnienie dużego potencjału dla dalszego jego rozwoju. Niski udział rolnictwa ekologicznego i poszczególnych upraw prowadzonych metodami ekologicznymi w stosunku do innych krajów wskazuje na istniejący potencjał do powiększenia rolnictwa ekologicznego w Polsce z punktu widzenia strukturalnego.

4) Podnoszenie się świadomości ekologicznej mieszkańców obszarów wiejskich i w efekcie wyższa skłonność producentów rolnych do stosowania metod produkcji rolnej przyjaznych środowisku naturalnemu, w tym stosowania produkcji ekologicznej. Ponadto Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest organem prowadzącym dla 45 szkół rolniczych, których sieć obejmuje cały kraj poza województwem pomorskim, które dysponują dużym potencjałem mogącym przyczynić się do propagowania dobrych praktyk w zakresie kreowania gustów konsumenckich, poznawania żywności ekologicznej i lepszego zrozumienia pracy i życia na obszarach wiejskich.

5) Rolnictwo ekologiczne i produkcja żywności ekologicznej są szansą dla wielu rolników, w tym w gospodarstwach, opartych głównie o własne zasoby siły roboczej. Ponadto dzięki wytwarzaniu produktów ekologicznych rolnictwo przyczynia się do zwiększenia na rynku podaży produktów o wysokiej jakości, coraz częściej poszukiwanych przez konsumentów. Rolnictwo ekologiczne może służyć jako czynnik aktywizacji społeczności lokalnych

i w szczególny sposób przyczyniać się do rozwoju obszarów wiejskich poprzez produkcję żywności i zagospodarowanie nadwyżek siły roboczej. Pozytywny wpływ rolnictwa ekologicznego jest odczuwalny, przede wszystkim na lokalnym rynku pracy. Ożywienie na rynku pracy jest jedną z cech otoczenia rolnictwa ekologicznego.

6) Szansą jest również usprawnienie systemu powiązań i współpracy między tymi, którzy potrzebują wiedzy i nowych rozwiązań a tymi, którzy mają możliwość dostarczenia odpowiednich „produktów” oraz dostosowanie oferty do potrzeb odbiorców (poprzez rozwój i wdrażanie wyników badań oraz wykorzystanie wyników i rozwiązań z badań prowadzonych za granicą). Niezwykle istotna jest tu współpraca pomiędzy organizacjami producentów, przetwórców a ośrodkami naukowymi prowadzącymi badania w zakresie rolnictwa ekologicznego.

7) Jako dużą szansę należy postrzegać możliwość poprawienia jakości komunikowania się pomiędzy podmiotami na rynku. Dotyczy to przepływu informacji pomiędzy wszystkimi podmiotami które mogą być zaangażowane w rozwój tego sektora konsumentów, producentów rolnych, przetwórców, organizacje, ośrodki doradztwa, władze samorządowe i rządowe.

8) Szansą rozwojową całego sektora jest integracja i współpraca pomiędzy podmiotami w branży i podejmowanie wspólnych działań w tym działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych. W tym zakresie niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu wzmocnienie organizacji w sektorze rolnictwa ekologicznego. Bez zorganizowanej i zinstytucjonalizowanej formy współpracy pomiędzy producentami ekologicznymi nie jest możliwe rzeczywiste urynkowienie produkcji oraz wykorzystanie wszelkich, możliwości rozwojowych pozytywnie przekładających się na jakość i poziom życia mieszkańców wsi. Tylko poprzez wspólne działanie zapewnić można: odpowiedni poziom i stałą jakość produkcji, gwarancję ceny, opłacalność koniecznych do poniesienia inwestycji, minimalizację jednostkowych kosztów stałych. Szansą rozwojową gospodarstw jest wzmocnienie ich pozycji rynkowej poprzez silniejsze, poziome i pionowe powiązania w łańcuchu żywnościowym. Pożądana jest samoorganizacja rolników zapewniająca wspólne wprowadzanie produktów do obrotu, planowanie działań, marketing i promocję oraz dostosowanie oferty do potrzeb. Szansą dla rozwoju rolnictwa ekologicznego jest wsparcie działań podejmowanych przez liderów, prekursorów działań związanych z wdrażaniem, rozwojem i promocją tego typu produkcji. Osoby takie mogą merytorycznie i praktycznie, na własnym przykładzie lub w oparciu o wiedzę teoretyczną, przybliżyć zainteresowanym tajniki tego rodzaju produkcji. Bardzo ważne jest tu wykorzystanie wiedzy i doświadczenia doradców rolnośrodowiskowych i pracowników ośrodków doradztwa rolniczego.

9) Szansą dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w skali kraju jest zaangażowanie władz samorządowych w jego rozwój na poziomie lokalnym. Zaangażowanie samorządu w rozwój rolnictwa ekologicznego jest jednym z elementów kluczowych do rozwoju tego rynku w szczególności w zakresie budowy świadomości społecznej o rolnictwie ekologicznym. Konieczne jest podjęcie działań zmierzających do włączenia się samorządów lokalnych w szeroko rozumiany rozwój rolnictwa ekologicznego i propagowanie tej formy gospodarowania. Obejmuje to przekazanie informacji i pokazanie korzyści płynących z sytuacji, gdy na danym terenie działają liczni, a do tego zorganizowani rolnicy i przetwórcy produkujący ekologiczną żywność. Do korzyści tych, jak pokazują badania, zaliczyć należy w szczególności: spadek bezrobocia, zapobieganie wyludnianiu się wsi, większe wpływy

podatkowe dla gmin, mniej wydatków socjalnych, rozwój innych niż rolnictwo ekologiczne aktywności gospodarczych, a także społecznych, wreszcie promocja danej Jednostki Samorządu Terytorialnego. Następnie, za sprawą pokazania przykładów i dobrych praktyk (tak z Polski, jak i z zagranicy), należy zachęcić samorząd do podejmowania konkretnych działań w wymiarze lokalnym (np. tworzenie miejsc, w których w ekologiczni producenci i rolnicy mogliby sprzedawać swoje produkty) i włączania się w promocję ekologicznego sposobu gospodarowania²⁷.

10) Rozwój i propagowanie dobrych praktyk za pośrednictwem gospodarstw demonstracyjnych. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział Kraków, w kooperacji z Wojewódzkimi Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, od 2011 roku realizuje projekty związane z utworzeniem i funkcjonowaniem „Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych”. Zagroda Edukacyjna to przedsięwzięcie prowadzone przez mieszkańców wsi na obszarach wiejskich, gdzie realizowane są cele edukacyjne skierowane głównie do dzieci i młodzieży, przede wszystkim ze szkół podstawowych i gimnazjów.

11) Jednym z czynników wpływających istotnie na rozwój rynku produktów rolnictwa ekologicznego jest wsparcie finansowe udzielane na podstawie przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Niezbędne jest utrzymanie i odpowiednie zaprojektowanie wsparcia sektora rolnictwa ekologicznego w obecnym okresie programowania. Należy przyjmować takie rozwiązania i dążyć do tego, aby gospodarstwa ekologiczne były samowystarczalne ekonomicznie a wsparcie i płatności były wyłącznie ich dodatkowym dochodem. Bardzo ważne jest zwiększanie trwałości oddziaływania udzielonego wsparcia. Wsparcie w szczególności powinno być kierowane na rozwój potencjalnie najbardziej konkurencyjnych sektorów rolnictwa ekologicznego uwzględniających zmiany w strukturze popytu. Należy zaznaczyć tu sektory takie jak sektor owoców (np. jabłka, maliny, truskawki), sektor warzyw (np. cebula, kapusta, pomidory i ogórki), a także sektor mięsny (drób, wołowina, wieprzowina), sektor produkcji jaj oraz w szczególności sektor mleczarski. Wsparcie powinno dotyczyć również wybranych zbóż oraz ziół. Istotne jest również wsparcie sektorów, które są specyficzne dla krajowej produkcji ekologicznej jak np. dziczyzna fermowa – jelenie i daniele.

4.4 Zagrożenia

1) Zagrożeniem dla sektora rolnictwa ekologicznego jest słabo rozwinięty rynek produktów ekologicznych przekładający się na wysokie koszty transakcyjne, wysokie marże oraz wysoką cenę produktów ekologicznych na rynku krajowym. Biorąc pod uwagę obecną szacunkową wielkość rynku, przeprowadzono analizy zmian i rozwoju tego sektora. Obliczenia wykonane według 2 wariantów, różniące się średniorocznym tempem rozwoju wartości rynku (10 i 20%) wskazują, że w 2020 roku wartość rynku (przy założeniu obecnego poziomu rynku na 59 mln euro) może osiągnąć wartość pomiędzy 139 mln a 304 mln euro. Przeliczając na głowę mieszkańca, wartość tego spożycia może wzrosnąć zależnie od założonego stopnia wzrostu z 3 euro w 2011 roku do 7 euro lub 15 euro w roku 2020. Zagrożeniem dla sektora rolnictwa ekologicznego jest brak działań stymulujących i aktywizujących sektor oraz rynek, a w konsekwencji pozostanie na najniższej ścieżce wzrostu.

²⁷ Patrz: *Rolnictwo ekologiczne czynnikiem rozwoju lokalnego – analiza wybranych przypadków*, Warszawa 2013 r. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Jasiński J., Michalska S. i Śpiewak R.

Rynek produktów ekologicznych jest wciąż w początkowej fazie rozwoju, a popyt na produkty ekologiczne ma tendencję wzrostową, choć wciąż jest jeszcze ograniczony. Brak działań informacyjnych może prowadzić do ograniczenia lub zahamowania tempa wzrostu popytu na rynku krajowym. Dalsza koncentracja w wyższych fazach łańcucha żywnościowego, a szczególnie w przetwórstwie i handlu może osłabiać pozycję słabo zorganizowanych producentów ekologicznych, utrudniać sprzedaż oraz dostęp tych producentów do rynku.

2) Rosnąca i nasilająca się jest również konkurencja ze strony ekologicznej żywności importowanej z krajów, w których producenci są lepiej zorganizowani lub bardziej konkurencyjni jakościowo i cenowo.

3) Niewłaściwym jest w niektórych przypadkach fakt, wysokiego udziału dopłat w dochodzie producentów rolnych. Niesie to ze sobą ryzyko uzależnienia od pomocy i ryzyko braku trwałości ekonomicznej gospodarstw. Przekazywane wsparcie powinno być dodatkowym dochodem rekompensującym wyższe koszty produkcji ekologicznej, a zgodnie z zasadą dodatkowości, nie powinno stanowić jedynego uzasadnienia dla decyzji o rozpoczęciu produkcji ekologicznej w gospodarstwie. Tym samym wsparcie to nie powinno być postrzegane jako czynnik niezbędny dla funkcjonowania gospodarstw podejmujących produkcję ekologiczną w długim horyzoncie czasu.

4) Dużym zagrożeniem są występujące i rosnące zanieczyszczenia środowiska środkami niedopuszczonymi w produkcji ekologicznej, które negatywnie wpływa na możliwość prowadzenia takiej produkcji lub zwiększają ryzyko jej prowadzenia. Ryzyko wystąpienia zanieczyszczeń może być związane ze strukturą pól uprawnych i wielkością gospodarstw. W przypadku małych działek i „wyspowego” charakteru rolnictwa ekologicznego bardzo łatwo może dojść do przeniesienia na pola ekologiczne pozostałości ze środków stosowanych na polach konwencjonalnych w wyniku nieumiejętnego ich stosowania.

5) System rolnictwa ekologicznego jest oparty na zaufaniu konsumentów do systemu kontroli i certyfikacji. Błędy pojedynczych podmiotów w sektorze lub w systemie kontroli i certyfikacji mogą rzutować na postrzeganie całego sektora lub systemu. System produkcji ekologicznej wymaga aby w całym kanale rynkowym tych produktów była zachowana wysoka etyka uczestników. Niedopuszczalne jest kształtowanie wizerunku rolnictwa ekologicznego poprzez odosobnione i pojedynczo nagłośnione przypadki nieprawidłowości lub niezgodności.

6) Częste zmiany przepisów prawnych oraz możliwość wystąpienia różnej ich interpretacji. Przepisy dotyczące rolnictwa ekologicznego charakteryzują się dużą zmiennością. Bardzo ważne są tutaj działania koordynujące tak, aby uwzględnić wszystkie zmiany i uniknąć odmiennej interpretacji tych samych przepisów.

Analiza SWOT sektora rolnictwa ekologicznego w Polsce wskazuje na istnienie szeregu uwarunkowań pozytywnie wpływających na szanse rozwoju produkcji ekologicznej. Relatywnie niskie historyczne wykorzystanie nawozów oraz środków ochrony roślin obniża ryzyko wystąpienia zanieczyszczeń produktów ekologicznych środkami niedozwolonymi w produkcji. Bliskość największych rynków zbytu sprzyja sprzedaży, także poza rozwijającym się rynkiem w Polsce. Niestety słabo rozwinięty system powiązań pionowych i poziomych w połączeniu z brakiem bazy przetwórczej powoduje, że producenci ekologiczni mają

problemy ze sprzedażą swoich produktów, a konsumenci z ich nabyciem. Istotnym zadaniem w obecnej sytuacji w Polsce jest lepsze ukierunkowanie wsparcia produkcji i producentów ekologicznych w celu umożliwienia jak najlepszej organizacji sektora oraz wykorzystania jego znaczącego w Europie potencjału, w szczególności w zakresie wzrostu ekologicznej produkcji zwierzęcej oraz przetwórstwa produktów ekologicznych. Dobra organizacja produkcji i przetwórstwa w połączeniu z możliwością zbytu produktów zapewni sektorowi rolnictwa ekologicznego możliwość trwałego funkcjonowania na rynku Unii Europejskiej.

II. Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020

1. Rolnictwo Ekologiczne w ramach Wspólnej Polityki Rolnej do 2020 r. – przepisy UE

W ramach Wspólnej Polityki Rolnej do 2020 r. duże znaczenie przypisywane jest rolnictwu ekologicznemu. Deklaracje w tym zakresie znalazły odzwierciedlenie w rozwiązaniach związanych z „zazielenieniem” I filara WPR oraz w przepisach, które stanowią podstawę do tworzenia założeń programowych w nowym okresie PROW 2014-2020. W ramach ww. przepisów wyodrębniono osobne działanie „rolnictwo ekologiczne” poświęcone wyłącznie temu sektorowi.

Działania przewidziane w „*Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 – 2020*” realizują i wspierają cele wyznaczone w ramach Europejskiego Funduszu na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich²⁸, w szczególności poprzez wspomaganie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, zwiększenie rentowności gospodarstw, wspieranie organizacji łańcucha dostaw żywności, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, promowanie dobrostanu zwierząt oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną.

2. Powiązanie Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce z dokumentami o charakterze strategicznym

Działania przewidziane w „*Ramowym Planie Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 – 2020*” są zgodne z krajowymi dokumentami strategicznymi. W „*Strategii Rozwoju Kraju 2020*”²⁹ jednym z zadań o charakterze systemowym, jest poprawa jakości żywności i zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego, poprzez wspieranie wytwarzania żywności metodami integrowanymi, ekologicznymi, tradycyjnymi i regionalnymi oraz z lokalnych surowców. Wsparcie wytwarzania żywności ekologicznej jest zatem jednym z zadań o charakterze systemowym w Polsce.

²⁸ Zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.

²⁹ Uchwała nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kraju 2020” (M.P. z 2012 r. poz. 882)

W „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa” na lata 2012–2020 r.³⁰ określono cel ogólny i wizję obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa. Założono, że *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa* będzie koncentrować się na następujących celach szczegółowych:

- Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.
- Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej.
- Cel 3. Bezpieczeństwo żywnościowe.
- Cel 4. Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego.
- Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich.

Z punktu widzenia rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej, szczególnie istotne znaczenie ma cel 3 „*Bezpieczeństwo żywnościowe*”. W ramach tego celu jednym z zadań priorytetowych jest „*Wytwarzanie wysokiej jakości, bezpiecznych dla konsumentów produktów rolno-spożywczych*”. Priorytet ten ma być wdrażany m.in. poprzez wsparcie wytwarzania wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych, w tym produktów wytwarzanych metodami integrowanymi, ekologicznymi oraz tradycyjnymi metodami produkcji z lokalnych surowców i zasobów oraz produktów rybnych.

Istotny jest również cel nr 4 „*Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego*”, a w szczególności priorytety:

- 4.1 Modernizacja i wzrost innowacyjności sektora rolno-spożywczego (np. przetwórstwo),
- 4.3 Dostosowanie struktur sektora rolnego,
- 4.4 Promocja oraz powiększanie rynków zbytu produktów rolno-spożywczych.

„*Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 – 2020*” jest zgodny ze „*Strategią Rozwoju Kraju 2020*” oraz „*Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa*”.

3. Cele i działania

„*Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020*” został przygotowywany biorąc pod uwagę bardzo duże znaczenie przypisywane do rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce. Przedstawia on działania jakie powinny być podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jednostki podległe lub nadzorowane w celu osiągnięcia wytyczonych celów. Celem głównym „*Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020*” jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Dążenie do osiągnięcia celu głównego będzie realizowane przez działania przypisane do siedmiu celów szczegółowych:

- I. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku;
- II. Stymulowanie rozwoju przetwórstwa produktów ekologicznych;
- III. Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznych
- IV. Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej;

³⁰ Uchwała nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa” na lata 2012-2020 (M.P. z 2012 r. poz. 839)

- V. Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego;
- VI. Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego;
- VII. Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych.

Cele pośrednie będą wdrażane m.in. poprzez wybrane działania. Nie jest to lista zamknięta i może być rozszerzona:

Cel I: Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku.

- a) **Kontynuacja wsparcia produkcji ekologicznej w ramach PROW 2014-2020 umożliwiająca obniżenie kosztów produkcji.** W zakresie realizacji tego celu można wykorzystać środki dostępne w ramach działania „*Rolnictwo ekologiczne*” zgodnie z zasadami dotyczącymi tego działania w ramach PROW 2014-2020. Dostępne środki powinny być wydatkowane w taki sposób, aby trafiały do producentów rolnych, spełniających wymagania określone dla działania.
- b) **Prowadzenie badań mających na celu doskonalenie technologii produkcji.** Prowadzone badania powinny uwzględniać oczekiwane i przygotowywane zmiany w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego oraz być ukierunkowane na znalezienie innowacyjnych rozwiązań pojawiających się lub istniejących problemów, zarówno w produkcji rolniczej, jak i w przetwórstwie. Do realizacji tego celu w części dotyczącej wdrożenia innowacji do praktyki wykorzystane będą środki dostępne w ramach działania „*Współpraca*” w ramach PROW 2014-2020. W zakresie badań dotyczących rolnictwa ekologicznego należy wykorzystać środki jakie są w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na ten cel, a także dostępne środki wspólnotowe, w tym środki dostępne w ramach „*Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa EPI*” w ramach Programu Horyzont 2020.
- c) **Przenoszenie dobrych praktyk i działania doradcze.** Podejmowane działania powinny służyć wsparciu najlepszych i najbardziej efektywnych rozwiązań dotyczących produkcji ekologicznej oraz promowaniu wymiany informacji między producentami ekologicznymi. W szczególności należy podejmować działania związane z doradztwem, przygotowywaniem kursów, branżowych materiałów informacyjnych oraz organizacją spotkań branżowych i wykorzystaniem sieci gospodarstw demonstracyjnych do transferu dobrych praktyk. W zakresie realizacji tego celu wykorzystane będą środki dostępne w ramach działania „*Współpraca*”, „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*” oraz „*Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw*” w ramach PROW 2014-2020.
- d) **Zmniejszenie konieczności korzystania z odstępstw od zasad produkcji ekologicznej.** Obecnie dopuszczone i możliwe do zastosowania odstępstwa od zasad produkcji ekologicznej, mogą być w przyszłości ograniczone lub zlikwidowane, dlatego też należy prowadzić działania w celu rozwoju sektora tak, aby producenci ekologiczni nie musieli z tych odstępstw korzystać. W szczególności ważny jest rozwój ekologicznej produkcji nasiennej a także działania dotyczące produkcji zwierzęcej. W zakresie realizacji tego celu można wykorzystać środki dostępne w ramach działań „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*” oraz „*Inwestycje w środki trwałe*” w ramach PROW 2014-2020. W odniesieniu do badań w tym zakresie, należy wykorzystać środki jakie są w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na ten cel, a także dostępne środki

wspólnotowe, w tym środki dostępne w ramach „Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa EPI” w zakresie wdrożeń innowacyjnych rozwiązań do praktyki.

Cel II: Rozwój przetwórstwa produktów ekologicznych.

- a) **Stymulowanie rozwoju przetwórstwa.** Należy realizować działania w zakresie wsparcia przetwórstwa ekologicznego oraz działania w celu budowy sieci lokalnych powiązań producentów ekologicznych w celu zwiększenia podaży surowca ekologicznego oraz zwiększania asortymentu i ilości wytwarzanych produktów ekologicznych. Bardzo ważne jest tu przetwórstwo i sprzedaż bezpośrednia na poziomie gospodarstwa jak i działalność większych podmiotów. W zakresie realizacji tego celu wykorzystane będą środki dostępne w ramach działań „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej” oraz „Inwestycje w środki trwałe” (poddziałania „Modernizacja gospodarstw rolnych” oraz „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych”) w ramach PROW 2014-2020.
- b) **Przenoszenie dobrych praktyk w przetwórstwie.** Należy wykorzystać możliwości jakie są związane z uruchomionym Centrum Praktycznego Szkolenia w Radomiu. Niezwykle istotna jest możliwość otrzymania i uzyskania specjalistycznego doradztwa w tym zakresie.

Cel III: Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznych.

- a) **Rozwój targowisk i bazarów.** Działania w tym zakresie są istotne dla rozwoju sprzedaży produktów ekologicznych. Powstawanie zorganizowanych miejsc handlowych, bazarów, targowisk, na których ekologiczni rolnicy i producenci mogliby sprzedawać jest niezwykle istotne dla rozwoju rynku. W zakresie realizacji tego celu wykorzystane będą środki dostępne w ramach działań „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich” w ramach PROW 2014-2020. W przypadku miast, w których nie można skorzystać z ww. działania należy wypracować modelowe rozwiązanie z przedstawicielami władz samorządowych.
- b) **Dywersyfikacja kanałów dystrybucji.** Kanały dystrybucji wykorzystywane przez producentów ekologicznych cechuje duże zróżnicowanie. Związane jest ono z różną formą działalności producentów ekologicznych, poziomem ich organizacji i rozwoju, charakterystyką rynków docelowych oraz możliwościami produkcyjnymi. Należy wspierać tę różnorodność i nie ograniczać wykorzystywanych kanałów dystrybucji, które wraz z rozwojem rynku powinny ulegać przekształceniom. Jednym z takich kanałów dystrybucji powinny być również gospodarstwa agroturystyczne oraz edukacyjne.

Cel IV: Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej.

- a) **Promocja żywności ekologicznej.** Należy podejmować działania mające na celu promocję żywności ekologicznej oraz informowanie konsumentów o cechach i zaletach tej żywności. Działania mające na celu edukację konsumentką powinny być traktowane priorytetowo. W zakresie realizacji tego celu wykorzystane będą środki dostępne w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” PROW 2014-2020.
- b) **Współpraca z organizacjami w zakresie promocji żywności ekologicznej.** Podejmowane działania mające na celu promocję produkcji i żywności ekologicznej oraz informowanie o cechach i zaletach tej żywności powinny odbywać się przy współpracy z producentami ekologicznymi (rolnikami, przetwórcami, dystrybutorami) i organizacjami ich zrzeszającymi oraz przy ich udziale. Zakłada się, iż w zakresie realizacji tego celu

wykorzystane będzie wsparcie w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” ze środków poddziałnia „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości” w ramach PROW 2014-2020 oraz środki budżetowe będące w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Cel V: Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego.

- a) **Wsparcie procesu integracji branży.** Niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu wzmocnienie organizacji w sektorze rolnictwa ekologicznego. Wzmocnienie to powinno dotyczyć zarówno wsparcia procesu zrzeszania się, w celu podniesienia reprezentatywności tych organizacji, jak też podniesienia ich poziomu merytorycznego i organizacyjnego. Szansą dla rozwoju rolnictwa ekologicznego jest wsparcie działań podejmowanych przez osoby aktywne w zakresie rolnictwa ekologicznego, prekursorów działań związanych z wdrażaniem, rozwojem i promocją tego typu produkcji. Ważna jest również współpraca organizacji krajowych z organizacjami zagranicznymi. W zakresie realizacji tego celu wykorzystane będą środki dostępne w ramach działania „Współpraca” oraz „Tworzenie grup i organizacji producentów” zgodnie z zasadami dotyczącymi tego działania i określonymi w ramach PROW 2014-2020.
- b) **Wsparcie procesu komunikowania się pomiędzy podmiotami na rynku.** Działania w tym zakresie dotyczą przepływu informacji pomiędzy wszystkimi podmiotami, które mogą być zaangażowane w rozwój tego sektora konsumentów, producentów rolnych, przetwórców, organizacji, ośrodków doradztwa czy przedstawicieli władz samorządowych. Należy również zintensyfikować prace mające na celu zbieranie i publikowanie danych statystycznych, nie tylko o produkcji ekologicznej, ale i o rynku produktów rolnictwa ekologicznego oraz wprowadzenie możliwości łatwego, bezpośredniego oraz możliwie szerokiego dostępu do zbieranych danych. W upowszechnianiu wiedzy i danych w ww. zakresie wśród rolników wykorzystane będą środki dostępne w ramach działań „Transfer wiedzy i działalność informacyjna” w ramach PROW 2014-2020.

Cel VI: Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego.

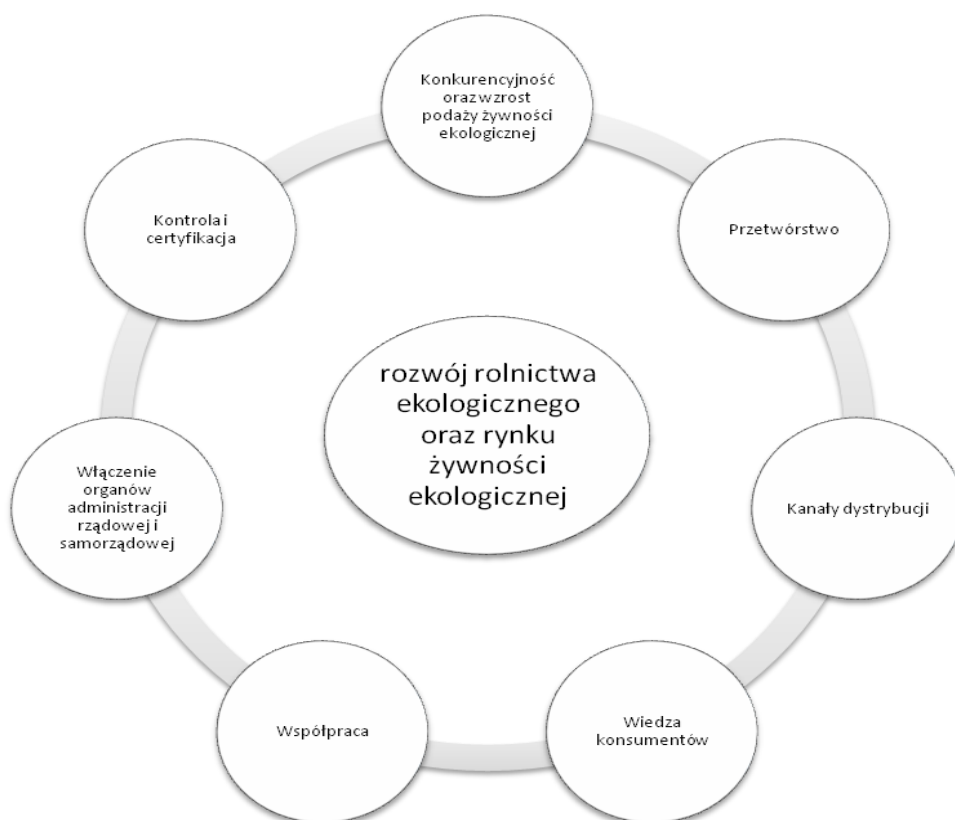
- a) **Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego.** Istotnym jest podniesienie poziomu współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego i zaangażowanie samorządu w rozwój rolnictwa ekologicznego. Szczególnie ważne i konieczne jest podjęcie działań zmierzających do włączenia się samorządów lokalnych w szeroko rozumiany rozwój rolnictwa ekologicznego i propagowanie tej formy gospodarowania. W tym zakresie jednostki samorządu terytorialnego mogą wykorzystać środki dostępne w działaniu LEADER w ramach PROW 2014-2020.
- b) **Współpraca z podmiotami działającymi na rynku produktów rolnictwa ekologicznego.** Współpraca z podmiotami działającymi na rynku produktów rolnictwa ekologicznego, w tym z innymi resortami, organami administracji rządowej oraz z jednostkami administracji samorządowej, przy realizacji określonych celów i podejmowanych działań. W szczególności ważne są tu zagadnienia dotyczące wprowadzania do obrotu i dystrybucji produktów rolnictwa ekologicznego, a także prowadzonych działań informacyjnych, promocyjnych i edukacyjnych.
- c) **Zielone zamówienia publiczne.** Prowadzenie prac mających na celu wsparcie wykorzystywania produktów rolnictwa ekologicznego w zamówieniach realizowanych

przez podmioty publiczne - administrację rządową i samorządową oraz wykorzystanie żywności ekologicznej w żywieniu zbiorowym, w tym w stołówkach szkolnych.

Cel VII: Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych.

- a) **Działania doskonalące.** Wszystkie podmioty wchodzące w skład systemu kontroli i certyfikacji oraz procesy regulujące powiązania pomiędzy tymi podmiotami powinny być weryfikowane i doskonalone w celu utrzymania wysokiego poziomu kontroli i certyfikacji, wprowadzania bardziej efektywnego działania, wdrażania nowych rozwiązań oraz obniżania kosztów funkcjonowania systemu bez obniżenia jakości i wiarygodności. System powinien być również modyfikowany i weryfikowany, biorąc pod uwagę zmiany w obowiązujących przepisach w tym zakresie.
- b) **Transfer dobrych praktyk w zakresie kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym.** Należy podjąć dalsze działania w celu przenoszenia dobrych praktyk w zakresie kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym, tworzenia warunków do podnoszenia poziomu wiedzy i umiejętności oraz związanych z inicjowaniem współpracy krajowej jak i międzynarodowej w odniesieniu zarówno do inspektorów rolnictwa ekologicznego jak i jednostek certyfikujących. W zakresie realizacji tego celu wykorzystane będą środki dostępne w ramach działania „Transfer wiedzy” w ramach PROW 2014-2020.
- c) **Obniżanie realnych kosztów kontroli i certyfikacji.** Udział producentów ekologicznych w systemie rolnictwa ekologicznego związany jest z ponoszonymi przez nich kosztami kontroli i certyfikacji. Należy wprowadzać rozwiązania, które mogą obniżyć te koszty dla producentów ekologicznych. W zakresie realizacji tego celu wykorzystane będą środki dostępne w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” (w ramach poddziałania „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości”) w ramach PROW 2014-2020.

Wykres 7. Uwarunkowania rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej.

Celem głównym „*Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020*” jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Zakłada się, iż realizacja określonych działań doprowadzi do rozwoju tego sektora - utrzymane będzie średnioroczne tempo wzrostu wartości rynku na poziomie co najmniej 15%, aby w 2020 roku przekroczyć 210 mln euro. Dodatkowo należy oczekiwać, iż liczba przetwórców zwiększy się, aby w 2020 r. przekroczyć 700.

4. Wsparcie krajowe

W okresie do 2020 r. utrzymane będzie wsparcie w zakresie badań dotyczących rolnictwa ekologicznego. Badania te będą prowadzone przez instytuty resortowe, wyższe uczelnie rolnicze oraz placówki Polskiej Akademii Nauk. Nacisk położony będzie nie tylko na prowadzenie badań, ale i na współpracę pomiędzy organizacjami producentów, przetwórców a ośrodkami naukowymi prowadzącymi badania w zakresie rolnictwa ekologicznego. Należy preferować badania, które są prowadzone przez uczelnie, instytuty, szkoły w ścisłej kooperacji z organizacjami zrzeszającymi ekologicznych producentów. Uzyskane w ramach tych badań wyniki powinny być rozpowszechniane przez te uczelnie, instytuty i szkoły. Oprócz badań z budżetu krajowego finansowane będzie również doradztwo, a producenci ekologiczni będą otrzymywać wsparcie merytoryczne. Zadania Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu w zakresie rolnictwa ekologicznego będą utrzymane.

W okresie do 2020 r. kontynuowane będą również, prowadzone przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, działania informacyjne i promocyjne w zakresie rolnictwa ekologicznego. Organizowane będą m.in. wystąpienia na krajowych i międzynarodowych targach, kontynuowane będzie prowadzenie działań promujących produkcję ekologiczną oraz działań mających na celu informowanie o cechach i właściwościach takich produktów.

5. Wsparcie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014 – 2020) jest najważniejszym narzędziem wsparcia rozwoju obszarów wiejskich. Przy pomocy PROW 2014-2020 realizuje się „*Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa*”, w tym cel ogólny i te cele szczegółowe Strategii, które odpowiadają misji i celom Wspólnej Polityki Rolnej oraz unijnym priorytetom rozwoju obszarów wiejskich. Wsparcie w ramach PROW 2014-2020 jest również najważniejszym narzędziem realizacji „*Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020*”.

W ramach PROW 2014 – 2020 producenci ekologiczni będą mogli wnioskować o wsparcie na zasadach ogólnych w ramach wszystkich działań. Należy jednak zaznaczyć, iż planowane są również specjalne działania dla producentów ekologicznych oraz działania zakładające preferencje dla produkcji ekologicznej.

W PROW 2014-2020 producenci ekologiczni powinni otrzymywać wsparcie do powierzchni upraw prowadzonych zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym w ramach działania „*Rolnictwo ekologiczne*”. Zakres działania „*Rolnictwo ekologiczne*” będzie obejmował wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmą się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007. Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach działania

„Rolnictwo ekologiczne” będą podlegały tak, jak dotychczas kontroli upoważnionych jednostek certyfikujących. Beneficjentem będzie mógł być rolnik aktywny zawodowo posiadający gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha, który zobowiąże się do realizacji rolnictwa ekologicznego przez okres 5 lat oraz do przestrzegania wymagań wynikających z poszczególnych pakietów/wariantów ekologicznych.

Przygotowując zasady funkcjonowania tego działania w ramach PROW 2014-2020 należy uwzględnić doświadczenia z obecnych rozwiązań, dotyczących funkcjonowania wsparcia rolnictwa ekologicznego. Wybór dostępnych narzędzi pozwalających na ukierunkowanie wsparcia rolnictwa ekologicznego jest bardzo szeroki³¹. W krajach UE zasady wsparcia w ramach PROW 2007-2013 były ograniczane szeregiem czynników. Wprowadzano rozwiązania takie jak np. poziom minimalnego i poziom maksymalnego wsparcia (w odniesieniu do powierzchni jak i kwoty), degresywność płatności i płatności w zależności od obsady zwierząt. W odniesieniu do obsady wprowadzano poziomy maksymalny jak i poziomy minimalny. W 13 krajach wprowadzono ograniczenia co do roślin w odniesieniu, do których można otrzymać wsparcie. Należy tu zaznaczyć, iż w niektórych krajach nie przyznawało się wsparcia do odłogów, trwałych użytków zielonych, produkcji pod osłonami czy upraw energetycznych. W większości krajów rolnicy byli zobowiązani do wypełniania dodatkowych zobowiązań a nie tylko wymogów związanych z produkcją ekologiczną np. dodatkowej redukcji użycia azotu, wymogów dotyczących czasu i częstotliwości koszenia. Tylko niektóre kraje nie wymagały aby zwierzęta liczone do obsady nie były utrzymywane zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym. Niektóre kraje dopuszczały konwersję części gruntów, a w niektórych z nich warunkiem otrzymania wsparcia było zarządzanie całego gospodarstwa zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym. Często wprowadzano wymóg dodatkowych szkoleń dla rolników ubiegających się o wsparcie, wymogi dotyczące melioracji oraz wymogi dotyczące sprzedaży plonów. Wprowadzane były również różne rozwiązania i zasady dotyczące naboru wniosków np. gwarantujące wsparcie w określonej wysokości każdemu rolnikowi, który się o nie ubiega, lub gwarantujące otrzymanie wsparcia każdemu rolnikowi, ale uzależniające jego wysokość od liczby rolników którzy się po nie zgłoszą lub też gwarantujące stały poziom pomocy w ramach założonego na dany rok budżetu.

Wsparcie dla rolnictwa ekologicznego powinno przyczyniać się do realizacji celów produkcji ekologicznej, określonych w prawodawstwie unijnym (art. 3 rozporządzenia (WE) nr 834/2007), w tym do dążenia do wytwarzania produktów wysokiej jakości, a działania w ramach tych środków powinny być tak zaprojektowane, aby uwzględniać specyfikę tego sektora. Wsparcie dla rolnictwa ekologicznego powinno również być nakierowane na rozwój produkcji zwierzęcej. Należy dążyć do tego, aby gospodarstwa ekologiczne były samowystarczalne ekonomicznie, a wsparcie i płatności były wyłącznie ich dodatkowym dochodem. Sposób zaprojektowania wsparcia w ramach nowej perspektywy finansowej powinien uwzględniać dostępny budżet przewidziany na to działanie.

W ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” będą realizowane dwa poddziałania: „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości” i „Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych”.

³¹ Patrz: Gerald Schwarz, Hiltrud Nieberg und Jörn Sanders “Organic Farming Support Payments in the EU” Sonderheft 339, Special Issue, Johann Heinrich von Thünen-Institut Federal Research Institute for Rural Areas, Forestry and Fisheries Institute of Farm Economics 2010.

- Poddziałanie „*Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości*” będzie polegało na refundacji kosztów stałych, wynikających z udziału rolnika w systemie jakości, w tym rolnictwa ekologicznego, przez maksymalny okres trzech lat. Wsparcie udzielane będzie jako roczna płatność motywująca, której poziom ustalony zostanie na podstawie kosztów faktycznie wynikających z udziału w systemie jakości. Koszty podlegające refundacji obejmować będą koszty przystąpienia do systemu jakości i roczne koszty uczestnictwa w tym systemie. Do kosztów kwalifikowalnych będą mogły być zaliczone wydatki poniesione na niezbędne kontrole procesu produkcji z wymaganiami danego systemu.
- W zakresie poddziałania „*Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych*” wspierane będą działania o charakterze informacyjno-promocyjnym, mające na celu popularyzację i wspomaganie identyfikacji m. in. produktów ekologicznych, a tym samym zwiększenie popytu na te produkty na rynku wewnętrznym. W ramach tego działania o wsparcie będą mogli ubiegać się grupy producentów, a więc grupy w skład których wchodzić będą mogli także przetwórcy, uczestniczący w systemie jakości. Wsparcie w ramach tego poddziałania będzie polegać na refundacji 70% kosztów kwalifikowalnych poniesionych na przeprowadzenie działań informacyjno-promocyjnych.

Producenci ekologiczni będą mogli również skorzystać z działania „*Tworzenie grup i organizacji producentów*”. Beneficjentami tego działania będą zarejestrowane grupy producentów lub organizacje producentów, które spełnią dodatkowe warunki kwalifikowalności określone w PROW 2014-2020. Wsparcie w ramach tego działania będzie realizowane w formie rocznych płatności w okresie pierwszych pięciu lat od rejestracji grupy producentów lub powstania organizacji producentów, a także ww. wsparcie będzie stanowiło procentowy ryczałt od wartości przychodów netto beneficjenta ze sprzedaży produktów lub grup produktów, wytworzonych w gospodarstwach rolnych jego członków w poszczególnych latach i sprzedanych odbiorcom nie będącym jego członkami.

Kolejnym kluczowym działaniem, które w istotnym stopniu będzie mogło przyczynić się do rozwoju polskiego rolnictwa ekologicznego jest działanie „*Inwestycje w środki trwałe*” w ramach poddziałań „*Modernizacja gospodarstw rolnych*”, i „*Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*”.

- W ramach poddziałania „*Modernizacja gospodarstw rolnych*” przewidziano stosowanie preferencji dla rolnictwa ekologicznego. Przewiduje się stosowanie kryteriów selekcji, które ukierunkują pomoc na operacje dotyczące budowy lub modernizacji budynków inwentarskich oraz dla operacji, które wpłyną na zwiększenie uczestnictwa w rynku, zróżnicowanie produkcji rolnej lub dotyczącą produkcji ekologicznej. Z powyższego wynika, że w ramach przeprowadzanych naborów operacje dotyczące m.in. produkcji ekologicznej będą dodatkowo premiowane spośród innych operacji spełniających kryteria kwalifikowalności. Ze względu na dążenie do rozwoju tej gałęzi produkcji, kluczowe będzie zapewnienie, aby dobre projekty dotyczące rolnictwa ekologicznego zostały zidentyfikowane i sfinansowane w pierwszej kolejności.
- W ramach poddziałania „*Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*” zapewniono, że kryteria wyboru będą uwzględniać między innymi operacje dotyczące wnioskodawców uczestniczących we wspólnotowych lub krajowych systemach jakości lub przetwarzających produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów ekologicznych.

W ramach poddziałania „*Restrukturyzacja małych gospodarstw*” pomoc jest przyznawana na restrukturyzację gospodarstwa w kierunku produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży i sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz przetwórstwa produktów rolnych pochodzących głównie z gospodarstwa. Za szczególnie istotne uznano, że mniejsze gospodarstwa (o wielkości ekonomicznej do 6 tys. euro), których posiadacze prowadzą produkcję ekologiczną lub zainteresowani są podjęciem takiej produkcji, będą objęci preferencjami w ramach tego poddziałania.

Warto podkreślić, że w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 planowane jest wsparcie szkoleniowe w ramach działania „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*”. Realizacja tego działania ma umożliwić zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich oraz wzmacnianie powiązań między rolnictwem i leśnictwem a badaniami i innowacją, a także promować uczenie się przez całe życie. W ramach poddziałania „*Szkolenia zawodowe i nabywanie umiejętności*” wsparcie będzie udzielane na szkolenia ukierunkowane na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych a szkolenia będą dotyczyć zagadnień związanych w szczególności m.in. z technologią i organizacją produkcji w gospodarstwie, w tym produkcji ekologicznej.

Działanie „*Współpraca*” jest narzędziem umożliwiającym funkcjonowanie Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego na rzecz zrównoważonego i wydajnego rolnictwa (EPI). Wsparcie dotyczy form współpracy, prowadzących do uzyskania nowych produktów, procesów, typów organizacji, w tym również nowych zakresów, tematów współpracy dla już istniejących grup podmiotów współpracujących przy realizacji nowych, wspólnych przedsięwzięć. Oczekiwanym efektem współpracy podmiotów powinny być nowe, innowacyjne rozwiązania praktycznych problemów zidentyfikowanych przez zainteresowane strony. W ramach działania wspierane będzie tworzenie i funkcjonowanie partnerstw zrzeszających rolników (w tym grup producentów rolnych, spółdzielni rolniczych, jednostek naukowych, przedsiębiorców, posiadaczy lasów, organizacji pozarządowych, podmiotów doradczych, które w ramach grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) będą wspólnie opracowywać nowe rozwiązania do zastosowania w praktyce.

Ponadto w ramach działania LEADER, (Poddziałanie „*Realizacja operacji*” w ramach „*Lokalnych strategii rozwoju*”) planuje się wspieranie operacji polegających na tworzeniu inkubatorów przetwórstwa lokalnego, rozwoju rynków zbytu oraz rozwoju produktów lokalnych. Przewiduje się również wspieranie różnych form współpracy w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych oraz zbytu produktów lokalnych (sieci). Rozwój rynku produktów ekologicznych będzie objęty pomocą pod warunkiem, że potrzeby w tym zakresie zostaną wskazane w lokalnej strategii rozwoju.

6. Podsumowanie

Rolnictwo ekologiczne jest dynamicznie rozwijającą się dziedziną rolnictwa na świecie. Polska również dąży do dalszego rozwoju tego kierunku produkcji. W celu podkreślenia wagi i znaczenia rolnictwa ekologicznego dla Polski przygotowano „*Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020*”. W ramach tego planu opisano występujące mocne i słabe strony oraz zidentyfikowano szanse i zagrożenia. Na podstawie tej analizy wytyczono cele i określono pakiet działań zmierzający do ich realizacji.